

NEMZETKÖZI VÁNDORLÁS

HORVÁTH VERONIKA

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

» Az elmúlt évtizedben, de főként az utóbbi két évben a Magyarországra bevándorlók száma jelentősen megnőtt: míg a kétezres években évi 20 és 25 ezer között mozgott, addig az egyszerűsített honosítás bevezetésének következményeként 2014-re a 40 ezret, majd a Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok magyarországi foglalkoztatását könnyítő jogszabályváltozás hatására 2019-ben a 64 ezret is elérte. Bár 2020-ban a COVID-19-világjárvány okozott némi visszaesést, a bevándorlók száma 2021-ben újra növekedésnek indult, és – részben a harmadik országbeliek foglalkoztatásának további könnyítése, részben az orosz–ukrán háború hatására – 2023-ban minden eddiginél magasabb, 71 ezer fő volt.

» Az ezredfordulót követő 15 évben a bevándorlók jelentős része európai országokból érkezett, jellemzően az EU-15 és Magyarországgal szomszédos országokból (2010 után, az egyszerűsített honosítás bevezetését követően magyar állampolgárként). A 2010-es évek második felében a szomszédos országokban született (honosított) magyar állampolgárok bevándorlása mérséklődött, és az ukrán és szerb állampolgárságú bevándorlók száma nőtt meg (2016 és 2019 között mintegy 2 ezerről 24 ezerre). Az utóbbi két

évben pedig az ázsiaiak (elsősorban mongolok, vietnámiak, kirgizek és Fülöp-szigetekiek) bevándorlása vált egyre jelentősebbé, számuk 2023-ban megközelítette a 38 ezer főt, arányuk 62% (a honosított magyarokat is figyelembe véve 53%) volt.

» Az orosz–ukrán háború következményeként a bevándorlók mellett több tízezer fő orosz–ukrán háború elől menekülő személy is érkezett az országba az utóbbi két évben: 2022-ben és 2023-ban összesen mintegy 40 ezer menedékes státusz iránti kérelmet nyújtottak be, amelyek 90%-a pozitív elbírálást kapott.

» A huzamosan (legalább egy évig) Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma 2024. január 1-jén meghaladta a 250 ezer főt, ami több mint kétszerese az évezred eleji értéknek. Európai összehasonlításban ugyanakkor a külföldi állampolgárok száma és népességen belüli aránya Magyarországon alacsonynak mondható.

» Az elvándorlás 2013 és 2015 között viszonylag magas szinten stagnált, majd 2016-tól csökkenés és a visszatérők számának jelentős emelkedése volt tapasztalható. Ez a trend azonban 2020 után megfordult, a hazai sta-

tisztikák és tükörstatisztikák adatai egyaránt azt mutatják, hogy a magyar állampolgárok elvándorlása és/vagy külföldi munkavállalása 2021 óta újból növekszik, és az utóbbi években – bár a jelenség pontos mérete továbbra sem ismert – a visszatérők száma is stagnál.

» 2023 elején az Európai Gazdasági Térség (EGT) országaiban és a Svájcban élő magyar állampolgárok száma megközelítette az 546 ezer főt. Háromnegyedük továbbra is a három fő célországban, Németországban (35%), az Egyesült Királyságban (22%) és Ausztriában (18%) élt.

» A külföldön élő népesség – mind a magyar állampolgárok, mind a magyarországi születésűek – aránya továbbra is alacsonyabb, mint a legtöbb kelet-közép-európai országban.

» Az utóbbi két évben a Magyarországra bevándorló és hazánkból kivándorló külföldi állampolgárok vándorlási egyenlege pozitív, a magyar állampolgároké viszont negatív volt a hazai adminisztratív adatok és tükörstatisztikák adatai alapján egyaránt. Összességében (a külföldi és magyar állampolgárokat is figyelembe véve) vándorlási nyereség mutatkozott.

BEVEZETÉS

Napjainkban a nemzetközi vándorlás kérdéskörét széleskörű társadalmi érdeklődés övezi, trendjeinek, illetve politikai és gazdasági következményeinek elemzése kiemelt figyelmet kap nemcsak hazai, hanem európai és globális szinten is. A magyarok elvándorlása elsőként a 2004-es EU-csatlakozás után kapott nagyobb lendületet, majd a 2011-es osztrák és német munkaerőpiaci nyitásokkal vált olyan mértékűvé, ami több kutatást is ösztönzött a jelenség vizsgálatára, ezzel a témát a figyelem középpontjába helyezve. 2015-től az Európába irányuló migrációs hullám – a bevándorlók és a menedékkérők számának jelentős növekedése – következtében előtérbe került a bevándorlás kérdése is, az utóbbi években pedig a harmadik országbeli állampolgárok bevándorlása, a munkavállalási céllal az országba érkezők fokozott jelenléte helyezte a nemzetközi vándorlás e folyamatát a szakmai és közéleti viták (és egyben fokozott médiatűnyelem) fókuszába.

E fejezet a Magyarországot érintő nemzetközi migráció két különböző irányú, valamint a mozgatórugóit és a következményeit tekintve is eltérő folyamatát, a bevándorlást és a kivándorlást vizsgálja az ezredfordulótól napjainkig, azzal a céllal, hogy megvilágítsa ezen mozgások főbb trendjeit, jellegzetességeit és hátterét.

BEVÁNDORLÁS

A bevándorlás alakulásának vizsgálatához a bevándorlók két nagy csoportja különíthető el egymástól: a *bevándorló külföldi* állampolgárok^F (akik az adott évben

Magyarországra érkeve a hatályos jogszabályoknak megfelelő tartózkodásra jogosító engedélyt kapnak) és a *bevándorló magyar* állampolgárok^F. Ez utóbbi csoporton belül külön vizsgálendő a *külföldön született*, valamint a *Magyarországon született* – azaz a külföldi tartózkodás után *visszatérő*^F – magyar állampolgárok alcsoportja. A bevándorlók mellett az országba érkező külföldiek között vannak a *menedékkérők*^F (azok a külföldi állampolgárok vagy hontalan személyek, akik Magyarországtól nemzetközi védelmet kérnek), valamint az átmeneti védelmet kérelmezők is. A különböző migráns csoportok létszámának és származási ország szerinti összetételének alakulását követve megállapítható, hogy a magyarországi bevándorlás volumene és szerkezete az utóbbi években jelentősen átalakult. Hatással volt rá a 2004-es EU-csatlakozás és az ezzel összefüggésben lévő jogszabályi és törvényi változások, a 2011-től életbe lépő új állampolgársági törvény, a 2015-ös európai menekültválság, a Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok bizonyos hiányszakmákban történő „munkaerőpiaci vizsgálat alól mentes” foglalkoztatását bevezető rendelet, illetve annak (más harmadik országbeliek könnyített foglalkoztatását is lehetővé tevő) módosítása, valamint a COVID-19-világjárvány és az orosz–ukrán háború.

Az alábbiakban a bevándorlók és a menedékkérők (*flow adatok*), továbbá a hazánkban tartózkodó külföldi állampolgárok (*stock adatok*)¹ számának és főbb jellemzőinek időbeli alakulását tekintjük át (részben nemzetközi összehasonlításban), különös tekintettel az utóbbi évek változásaira.

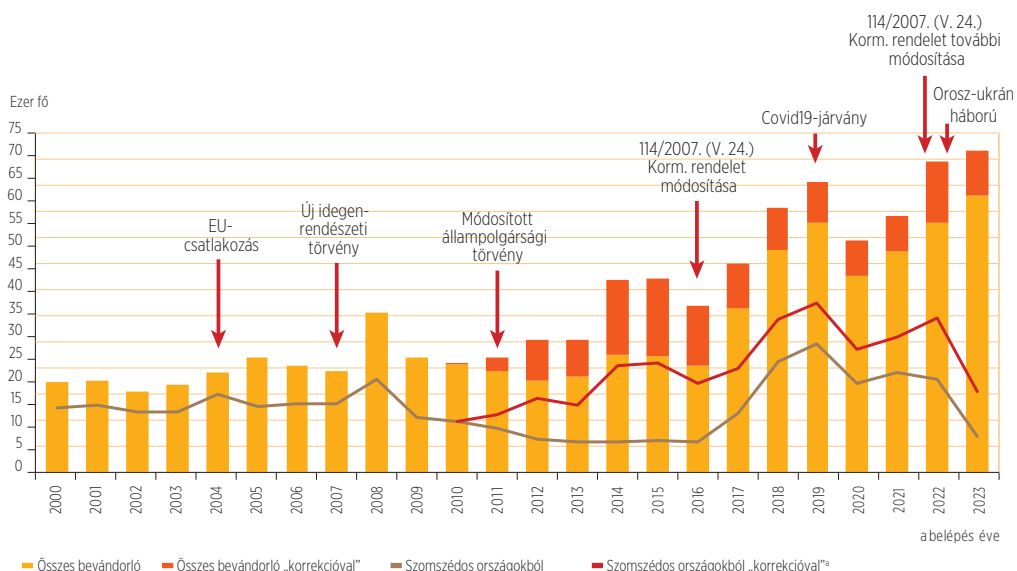
¹ A flow adatok az adott évi migrációs áramlásokat mutatják, a stock adatok pedig a külföldi állampolgárságú népesség nagyságrendjét, állományát.

Bevándorló külföldi és külföldön született magyar állampolgárok

A Magyarországra érkező külföldi állampolgárságú bevándorlók száma az ezredfordulót követő 15 évben – 2008-at leszámítva, amikor az új idegenrendészeti törvény² hatására jelentős emelkedés látható – évi 20 és 25 ezer között mozgott, majd ezt követően fokozatosan nőtt, 2019-ben már 55 ezer felett volt. Bár 2020–21-ben a koronavírus-világjárvány okozott némi visszaesést, 2022-ben a Magyarországra érkező külföldiek száma ismét meghaladta az 55 ezret, 2023-ban pedig minden eddiginél magasabb, 61 ezer volt (1. ábra).

Noha a legtöbb ország esetében a saját állampolgárok bevándorlása elsősorban a korábban emigrált személyeknek, illetve azok leszármazottjainak a visszatérését/bevándorlását jelenti, Magyarország tekintetében más a helyzet. Ezért a bevándorló külföldi állampolgárok mellett érdemes a bevándorló külföldön született magyar állampolgárok számát, illetve származási országát is megvizsgálni. 2011. január 1-jétől az állampolgársági törvény módosítása³ ugyanis a magyar felmenőkkel és magyar nyelvtudással rendelkező külföldi állampolgárok számára (magyarországi lakcím nélkül is) lehetővé tette a magyar állampolgárság egyszerűsített úton történő megszerzését.

1. ábra. A Magyarországra bevándorló külföldi állampolgárok és ezen belül a szomszédos országokból érkezők (flow) száma

Megjegyzés: A „korrekció” a szomszédos országokból, az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkezett magyar állampolgárok számát veszi figyelembe. A bevándorló külföldi és a hét szomszédos ország valamelyikében született magyar állampolgárok együttes csoportját tekintjük a kiigazított (korrekcióval számolt) bevándorló külföldi állampolgároknak.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás

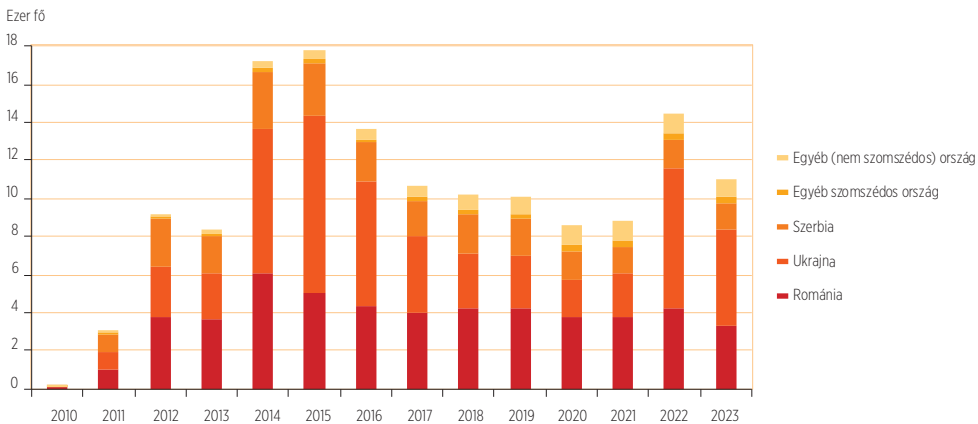
² A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény jelentősen leegyszerűsítette, csupán regisztrációhoz kötötte a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező EGT-állampolgárok⁶ és (harmadik országbeli) családtagjaik számára a jogszerű tartózkodás lehetőségét.

³ 2010. évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról. Elérhető: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000044.TV>

Ennek hatására az egyszerűsített honosítás keretében állampolgárságot szerzők magyar állampolgárként vándoroltak Magyarországra (2011 és 2016 között a külföldön született bevándorló magyar állampolgárok mintegy 97%-a, 2017 és 2023 között 90%-a a szomszédos országokból érkezett) (2. ábra), így nem szerepeltek a bevándorlóként nyilvántartott külföldi állampolgárok között. A hazánkkal szomszédos országokból érkező magyarok száma 2011 után meredeken emelkedett, 2015-ben tetőzött (meghaladta a 17 ezer főt)⁴, majd fokozatosan csökkenni kezdett, és 2018 után 8–9 ezer fő körül állandósult. 2022-ben viszont az orosz-ukrán háború hatására számuk ismét megugrott, ebben az évben 13 435 fő, majd 2023-ban 10 066 fő magyar állampolgár érkezett a hét szomszédos ország valamelyikéből, mintegy 50%-uk a háború sújtotta Ukrajnából.⁵

A bevándorló külföldiek idősorát kiegészítve – azaz „korrigálva” – a szomszédos országokban született és magyar állampolgárként érkező bevándorlók számával összességében elmondható, hogy a hazánkba érkező bevándorlók száma 2010 és 2023 között háromszorosára nőtt. Az egyszerűsített honosítás bevezetését követően az országba érkező bevándorlók „korrigált” száma dinamikusan emelkedett, 2014-ben és 2015-ben már 40 ezer fő feletti volt. 2016-ban visszaesés mutatkozott (elsősorban a magyar állampolgárként érkezők számának csökkenése miatt)⁶, majd 2017-től a Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok (ukránok és szerbek) könnyített feltételekkel történő munkavállalásának bevezetését követően újabb növekedést mutatnak az adatok. 2019-ben a bevándorló külföldi és szomszédos

2. ábra. A Magyarországra bevándorló külföldön született magyar állampolgárok száma (flow) születési helyük szerint

Megjegyzés: Az adatfeldolgozás 2009-ig a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás, 2010-től az Országos Egészségbiztosítási Pénztár [OEP] (2017-től Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő [NEAK]) taj-nyilvántartása alapján történt.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

⁴ A kelet-ukrajnai háború következtében 2014 és 2016 között a külföldön született bevándorló magyar állampolgárok 44–53%-a Ukrajnából érkezett.

⁵ Az utóbbi két évben az Ukrajnából érkező magyarok mellett a magyar állampolgársággal nem rendelkező ukrán menedékesek száma is jelentős volt. Erről lásd bővebben a tanulmány *Menedékesek/menedékkérők és nemzetközi védelemben részesülők* című részét.

⁶ A jogosultak zöme feltehetően eddig már élt az egyszerűsített honosítás, és az ezzel együtt járó magyarországi bejelentett lakóhely létesítésének lehetőségével, illetve a 2014-ben kirobbant kelet-ukrajnai háború elől menekülő, Ukrajnából érkező bevándorlók száma is csökkenésnek indult.

országokban született magyar állampolgárok összesített száma meghaladta a 64 ezer főt. Noha a COVID-19-világjárvány hatására a bevándorlók száma 2020-ban mintegy 13 ezer fővel visszaesett, a következő három év újból növekvő trenddel jellemezhető (amiben a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló rendelet módosítása is szerepet játszott)⁷. 2022-ben a bevándorlók „korrigált” száma 69 ezer, 2023-ban minden korábbinál magasabb, 71 ezer fő volt. Az ebben a két évben bevándorlók 20, illetve 14%-át a szomszédos országokból érkező magyarok tették ki, akik között a háború elől menekülő ukrainai magyarok is megjelentek (1. ábra).

Honnan jönnek?

A kétezres években a külföldi állampolgárságú bevándorlók 75–90%-a európai országokból érkezett, többségük Magyarországgal szomszédos országokból, elsősorban Romániából. 2010 után az Európából érkezők aránya kissé visszaesett, ami egyrészt azzal magyarázható, hogy az évtized folyamán az EU-15 (2021-től EU-14) országokból egyre kevesebb bevándorló érkezett (arányuk a 2010. évi 19%-ról 2023-ra 7%-ra csökkent), másrészt a jogi keretek változása (az egyszerűsített honosítás bevezetése) miatt a szomszédos országokból érkezők más státuszban (bevándorló magyar állampolgárként) szerepeltek a bevándorlók között. A bevándorlók „korrigált” számát

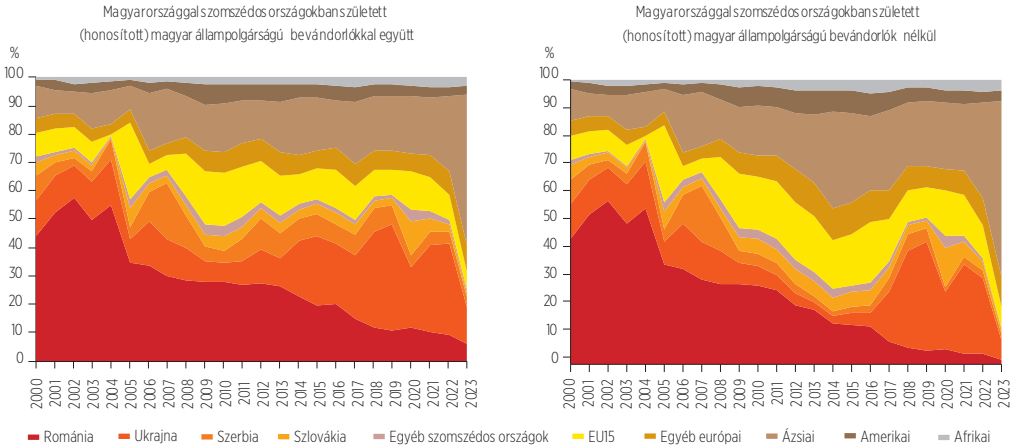
figyelembe véve ugyanakkor elmondható, hogy a szomszédos országokból érkező bevándorlók aránya a 2010 és 2022 közötti időszakban végig magas volt, különösen az évtized első felében, amikor sokan éltek az egyszerűsített honosítás lehetőségével, illetve 2016 után, amikor a könnyített munkavállalási lehetőségek hatására az országba hirtelen több tízezer ukrán és szerb bevándorló érkezett. 2019-ről 2020-ra a Szlovákiából hazánkba érkező bevándorlók száma is négyszeresére nőtt, arányuk 2020-ban elérte a 12%-ot (2019-ben 2,5% volt), ami azzal magyarázható, hogy a koronavírus-járvány miatti határlezárások következtében hirtelen több ezer – korábban bejelentés nélkül, Magyarországon, jellemzően a határközeli településeken élő, Szlovákiába ingázó⁸ – szlovák állampolgár létesített lakcímet hazánkban.

2023-ban az európai (köztük a szomszédos) országokból érkezők aránya – még a „korrekciót” figyelembe véve is – nagymértékben csökkent, 41% („korrekció” nélkül 31%) volt, ami (az országba érkező szerb és ukrán állampolgárok számának csökkenése mellett) az Ázsiából érkezők (elsősorban mongolok, vietnámiak, kirgiziek és Fülöp-szigetiek) növekvő bevándorlásának tulajdonítható. Míg 2000-ben az országba érkező külföldiek 11%-a, 2010-ben 17%-a érkezett ázsiai országokból, addig az évtized második felében (2018 és 2021 között) 23–24% volt ez az arány, 2022-re pedig hirtelen 33%-ra, majd 2023-ra 62%-ra nőtt (3. ábra).

⁷ Lásd bővebben a tanulmány *Magyarországra érkező harmadik országbeli állampolgárok* című keretes részét.

⁸ Magyarország és Szlovákia 2007-es schengeni térséghez való csatlakozása, a két ország közötti határellenőrzés megszűnése után, de főként az elmúlt évtizedben egyre több szlovák állampolgárságú személy költözött Magyarországra az alacsony ingatlan- és telekárak miatt. Rajkán például sorra épültek a több emeletes társasházak a Pozsonyból átköltöző, Magyarországon jellemzően bejelentés nélkül élő és munkavállalási céllal Pozsonyba ingázó szlovákok számára. (A határmenti község lakosságának ma már többsége – a 2022. évi népszámlálás adatai szerint 63%-a – szlovák nemzetiségű.) A koronavírus-járvány miatti határlezárások, a szlovákiai munkahelyről való hazajárás miatti aggodalmak és bizonytalanság viszont arra késztették a két ország között ingázó szlovák állampolgárokat, hogy jelentkezzenek be magyarországi lakóhelyükre a határátlépéshez szükséges lakcímkártya miatt.

3. ábra. A Magyarországra bevándorló külföldi állampolgárok (flow) megoszlása az állampolgárság országa szerint

Megjegyzés: Az EU-15 (2021-től EU-14) országok között nem szerepel Ausztria, illetve 2021-től az Egyesült Királyság (mivel Ausztria a szomszédos országok, az Egyesült Királyság pedig az egyéb európai országok között jelenik meg). Az ábrán az alacsony elemszám miatt nem szerepelnek azok, akik (az ábrán nem szereplő) egyéb vagy ismeretlen országokból érkeztek, illetve azok a külföldön született, honosított magyarok, akik nem Magyarországgal szomszédos országokból vándoroltak Magyarországra.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

MAGYARORSZÁGRA ÉRKEZŐ HARMADIK ORSZÁGBELI ÁLLAMPOLGÁROK

A Magyarországra érkező harmadik országbeli állampolgárok számának az elmúlt évtized második felében megfigyelhető jelentős növekedéséhez két jogszabályi változás is hozzájárult:

A 114/2007 (V.24.) kormányrendeletet módosító 411/2017. (XII.15.) rendelet⁹ hatálybalépését követően lehetővé vált, hogy bizonyos

hiányszakmákban¹⁰ a Magyarországgal szomszédos *harmadik országbeli állampolgárok*^f könnyített feltételekkel, munkaerőpiaci vizsgálat nélkül¹¹ vállaljanak munkát. Ez a munkaerőhiány csökkentését célzó szabályozás a szerb és ukrán állampolgárok magyarországi foglalkoztatását könnyítette meg, amely hatására a „munkaerőpiaci vizsgálat alól mentes” engedéllyel rendelkező szerb és ukrán munkavállalók száma 2016-ról 2017-re 4,5-szörösére nőtt, ezzel megközelítve a 4 ezer főt.¹² 2019-ben ilyen formában már

⁹ Lásd: 24. § (1). Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1700411.KOR×hift=20180101&txtreferer=00000001.txt>

¹⁰ Lásd: a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM), illetve a Külügyminisztérium (KKM) Magyar Közlönyben, és annak mellékletét képező Hivatalos Értesítőben folyamatosan megjelenő és frissülő közleményeit.

¹¹ Az illetékes kormányhivatal – a nem összevont kérelmezési eljárás alapján történő engedélyezéssel ellentétben – szakhatóságként nem működik közre a kérelmezési eljárásban, nem vizsgálja azt, hogy rendelkezésre áll-e álláskeresőként nyilvántartott kiközvetíthető magyar (vagy EGT-) állampolgár. Lásd: 445/2013. (XI. 28.) Korm. rendelet, 9. § (1) – (7). Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300445.kor>

¹² A hazánkba érkező ukrán állampolgárok számának növekedése vélhetően az Európai Tanács 2017. május 11-i vízumliberalizációs rendeletével is magyarázható, amely lehetővé tette az ukrán állampolgárok számára, hogy bármely 180 napos időszakban legfeljebb 90 napra vízummentesen utazzanak az Európai Unió országaiba. Bár a vízummentesség nem biztosította az ukrán állampolgárok számára a szabad munkavállalást, de hozzájárult ahhoz, hogy az engedélyezett tartózkodási idő utáni időszakra felkészüljenek, munkát keressenek és (munkavállalási engedélyhez kötött foglalkoztatás esetén) kérvényezzék a munkavállalási engedély kiállítását. Az utóbbi pár évben az engedélyköteles (egyéni vagy összevont munkavállalási engedélyhez kötött) foglalkozású ukrán és szerb állampolgárok állományi létszáma 400–500 fő volt. A vízumliberalizációs rendelet a következő linken érhető el: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-13-2017-INIT/hu/pdf>

közel 30 ezer ukrán és szerb állampolgár érkezett hazánkba, ezt követően azonban számuk jelentősen visszaesett, 2023-ban bőven 3 ezer alatt volt. Ekkorra már a Magyarországon dolgozni szándékozók többsége feltehetően élt a könnyített munkavállalás lehetőségével, hiszen az érvényben lévő, „munkaerőpiaci vizsgálat alól mentes” engedélyek száma (noha közben sokaknak lejárt a maximum 4 év határozott időtartamú tartózkodásra jogosító engedélye)¹³ továbbra is magas (2022-ben mintegy 60 ezer, 2023-ban 45 ezer) volt. 2023-ban az országban tartózkodó szerb és ukrán állampolgárok 40%-a Közép-Magyarországon, és további 40%-uk a Közép- és Nyugat-dunántúli régióban dolgozott, jellemzően szakképzettséget nem igénylő, egyszerű, valamint gépkészítő, összeszerelő, illetve járművezető foglalkozásokban.

2022-ben a 114/2007. (V.24.) Korm. rendelet további módosítása (lásd: Hivatalos Értesítő 42. szám)¹⁴ a kedvezményesen foglalkoztatható harmadik országbeli állampolgárok körét kiszélesítette, további 15 ország állampolgárai részére tette lehetővé ún. minősített kölcsönbeadói cégen keresztül a munkaerőpiaci vizsgálat nélkül történő munkavállalást bizonyos hiányszakmákban. Ennek hatására a foglalkoztatók által bejelentett harmadik országbeli munkavállalók száma 2021 és 2023 között két és félszeresére (8-ról 21 ezerre) nőtt, legnagyobb részt a Fülöp-szigetéről, Vietnámból és Kirgizisztánból érkező munkavállalóké (600-ról 15 ezerre).

Az engedélyköteles foglalkozású harmadik országbeli állampolgárok száma ugyan csak jelentős, és a számukra kiadott egyéni vagy összevont munkavállalási engedélyek száma 2014 óta évről évre nő. 2023-ban 42 ezer egyéni vagy összevont munkavállalási engedély került kiadásra (93%-ban Európán kívüli országok állampolgárai részére), az év végén érvényes engedélyek száma pedig mintegy 87 ezer volt.¹⁵

A fokozódó munkaerőhiány a hazánkba érkező harmadik országbeli vendégmunkások számát vélhetően tovább emeli majd, és a magyarországi tartózkodásuk jogcíme és annak feltételei is megváltoznak. A 2024. január 1-jén hatályba lépő új idegenrendészeti törvény (a harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló 2023. évi XC. törvény [Btátv.]) ugyanis több új, a harmadik országbeli állampolgárok Magyarországon tartózkodásának jogcímét határozta meg. Ugyanakkor a munkavégzés céljából (vendégmunkásként) történő tartózkodás időtartamát 2+1 évben maximalizálta, kizárta (a tartózkodási engedély érvényessége alatt és annak lejártát követően) más jogcímen történő tartózkodás kérelmezésének, illetve a vendégmunkás magyarországi tartózkodására hivatkozva további harmadik országbeli állampolgár bevándorlásának lehetőségét. A 2024. január 1-jén érvényes engedéllyel rendelkezők a Btátv. szerinti jogcímek valamelyikén kérelmezhetik a tartózkodási engedély kiadását.¹⁶

¹³ A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 16. § 2. és 3. pontja értelmében a tartózkodási engedély legfeljebb kettő év határozott időtartamú tartózkodásra jogosít, amely két évvel meghosszabbítható. Elérhető: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700002.TV>

¹⁴ Elérhető: <https://magyarokszlony.hu/dokumentumok/85103685d73450dec8ba02ebaf8d61bbdfa07425/megtekintes>

¹⁵ A munkaerőpiaci vizsgálat nélkül kiadott, adott év december 31-én érvényben lévő engedélyek összesített számáról nem rendelkezünk adatokkal.

¹⁶ Lásd erről bővebben: http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=2219&Itemid=2444&lang=hu

Kik és hová érkeznek?

Az elmúlt két évtizedben a Magyarországra érkező külföldi állampolgárságú bevándorlók demográfiai összetételében nem történt jelentős változás. A nemek szerinti összetételben 2000 és 2016 között enyhe férfiféltetlet volt megfigyelhető, az utóbbi években viszont a férfiak aránya kicsit magasabb, 60% körüli volt.

A bevándorlókat a vizsgált időszakban fiatal korösszetétel jellemezte: a 20–39 évesek aránya – a férfiak és a nők körében egyaránt – végig magas, 52–62%. Noha az EU-s csatlakozás után egyre több idős, nyugdíjas bevándorló érkezett az országba (főként osztrák, német, holland és svéd állampolgárok), az 59 év felettek aránya az elmúlt évtizedben csupán 4 és 9% között mozgott. A bevándorlók korösszetételét tekintve viszont származási országok szerint jelentős különbségek látszanak: míg 2023-ban az EU-27-ből érkező bevándorlók 18%-a 60 éves vagy idősebb volt (a Németországból és Ausztriából érkezők közel harmada, a Hollandiából érkezőknek pedig 25%-a), addig szembevetendő az ázsiai és afrikai országokból érkezők fiatalabb korösszetétele. E két csoportban az 59 év felettek aránya 2023-ban csupán 1,8% és 1,1% volt, ugyanakkor a 15 és 29 év közöttieké az Ázsiából érkezőknél megközelítette az 50%-ot, az Afrikából érkezőknél pedig 70%-ot tett ki.

A bevándorló külföldi állampolgárok területi elhelyezkedését az egész vizsgált időszakban a központ-centrikusság jellemezte, bár az utóbbi években a Nyugat-dunántúli régió is egyre inkább kiemelkedik a célterületek közül: míg a 2010-es évek elején a bevándorló külföldiek 9–10%-a érkezett a Nyugat-dunántúli régióba, addig 2019-ben 20%, 2021-ben 15% volt ez az arány, ezt követően azonban ismét csökkenés látható. 2023-ban a Magyarországra érkező külföldi állampolgárságú bevándorlók 9%-a választotta célterületként a nyugati országrészt.

A fővárosba leginkább ázsiai bevándorlók érkeznek, noha míg a 2010-es évek elején a kínaiak 89–91%-a Budapesten telepedett le, addig 2023-ban már csak 63%-uk. A román, amerikai és brit állampolgároknak szintén Közép-Magyarország a fő célterületük. Észak-Alföldre viszont elsősorban a szomszédos országokban (főként Romániában és Ukrajnában) született magyar állampolgárságú bevándorlók érkeznek, 2023-ban ennek a két csoportnak a 30–30%-a ezen az országrészen telepedett le. Az egyéb szomszédos országokból érkezők esetében a határmenti térségek preferenciája is megfigyelhető, például 2023-ban a bevándorlóként regisztrált szlovák állampolgárok 37%-a Észak-Magyarországon, 28%-a Nyugat-Dunántúlon telepedett le. Ugyanakkor az ország nyugati része a bevándorló német és osztrák állampolgároknak is kedvelt célterülete.

A külföldiek bevándorlása elsősorban keresőtevékenység végzése céljából történik, 2023-ban a külföldi állampolgárok 60%-a (a férfiak még jelentősebb része, közel 70%-a) ebből a célból érkezett az országba. Egyéb okból (például tanulási vagy családdegysítési céllal) a külföldiek 12–16%-a vándorolt Magyarországra, de míg a férfiak körében a tanulási céllal érkezők aránya 13%-ot, a családdegysítési céllal érkezők aránya pedig 7%-ot tett ki, addig a nők körében 21% és 17% volt ez a két arány. A bevándorlók 13%-a esetében a tartózkodás célja 2023-ban egyéb vagy ismeretlen volt.

Munkavállalási céllal legnagyobb arányban a 25–49 évesek érkeztek (e korcsoportba tartozók több mint háromnegyede), a tanulási céllal érkezők aránya a 15–19 évesek körében, a családdegysítési céllal érkezők aránya pedig a 14 év alattiak körében volt kiemelkedő (előbbi 54, utóbbi 73%). Az egyéb vagy ismeretlen okból érkezők aránya a 65 év felettek körében a legmagasabb (58%), ami vélhetően azzal magyarázható, hogy többségük olyan (főként nyugat-európai országokból érkező) személy, aki nyugdíjas éveinek ma-

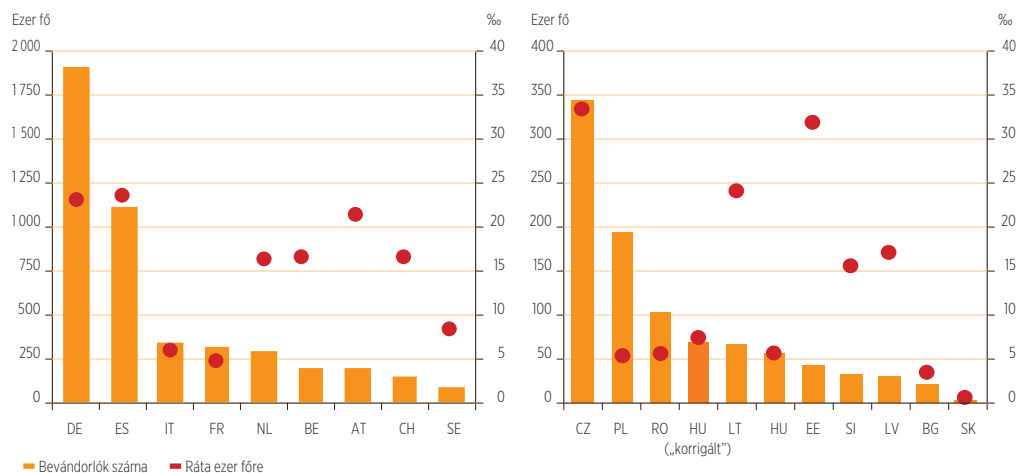
gasabb életszínvonalon, kényelemben, biztonságban, szép természeti környezetben (például a Balaton környékén) történő eltölte miatt vándorolt Magyarországra.

Nemzetközi kitekintés

A nyugat-európai hagyományos befogadó országokhoz képest Magyarországon mind a bevándorlók száma, mind az ezer lakosra számított aránya alacsonyabb. Ez utóbbi – az ún. *nyers bevándorlási ráta*^F – a külföldi állampolgárságú bevándorlók esetében 2020-ban 4,5 ezrelék, 2021-ben 5,0 ezrelék, 2022-ben pedig 5,7 ezrelék volt. A bevándorlók „korrigált” számát figyelembe véve a ráta értéke 2022-ben kicsivel meghaladta

a 7 ezreléket. Ebben az évben a nyers bevándorlási ráta Németországban, Spanyolországban és Ausztriában 20 ezrelék feletti volt¹⁷, Hollandiában, Belgiumban és Svájcban pedig 16–17 ezrelék. Noha Franciaországba és Olaszországba ötször annyi bevándorló érkezett, mint Magyarországra, a magas népességszámuk miatt e két országban a ráta csupán 5 ezrelék körüli volt. A kelet-közép-európai országok többségébe – Csehország, Lengyelország, Románia és Litvánia kivételével – Magyarországhoz képest lényegesen kevesebb bevándorló érkezett 2022-ben, a ráta értéke viszont a népességszámokban mutatkozó eltérések miatt Észtországban, Lettországban és Szlovéniában a magyarországinál jóval magasabb (15–32 ezrelék) volt (4. ábra).

4. ábra. A bevándorló külföldi állampolgárok száma (flow) (bal tengely) és a nyers bevándorlási ráta (jobb tengely) egyes európai EU8+2-országokban, 2022

Megjegyzés: A „korrekció” a szomszédos országokból, az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkezett magyar állampolgárok számát veszi figyelembe. A bevándorló külföldi és a hét szomszédos ország valamelyikében született magyar állampolgárok együttes csoportját tekintjük a kiigazított (korrekcióval számolt) bevándorló külföldi állampolgároknak.

Forrás: Eurostat adatbázis; saját számítás.

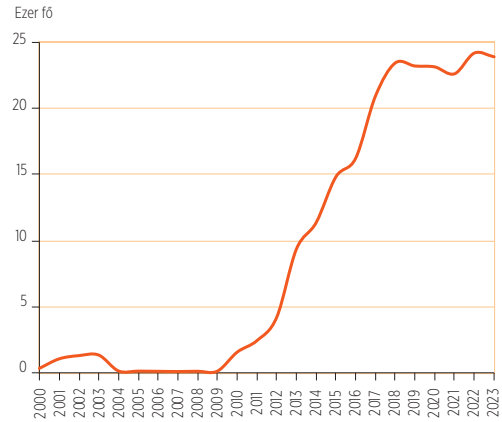
¹⁷ E három országban a bevándorlók számában és ezer lakosra számított arányában 2022-ben a korábbi évekhez képest jelentős (Németországban háromszoros, Spanyolországban és Ausztriában pedig kétszeres) emelkedés történt. Míg Németország és Ausztria esetében az emelkedés elsősorban az orosz–ukrán konfliktus elől menekülő ukránok bevándorlásának tulajdonítható (Németországba több mint 1 millió, Ausztriába mintegy 78 ezer ukrán állampolgár érkezett 2022-ben), addig Spanyolországban – bár az ukrán bevándorlók száma is jelentős, mintegy 90 ezer fő volt – elsősorban a kolumbiai és marokkói bevándorlók száma nőtt meg, előbbi 172 ezer, utóbbi 114 ezer fő volt. Lásd: Eurostat, Statistisches Bundesamt [Destatis] és Instituto Nacional de Estadística [INE] adatbázisa.

Magyarországon született (visszatérő) magyar állampolgárok

5. ábra. A Magyarországon született visszatérő magyar állampolgárok száma (flow)

Azt, hogy az elvándorlás, illetve a külföldi munkavállalás napjainkban nem feltétlenül jár végleges külföldi letelepedéssel, jól mutatja, hogy a Magyarországon született visszatérő magyar állampolgárok száma az elmúlt évtizedben – a kiáramlás növekedését követően – folyamatosan emelkedett. A visszatérő migráció valós méretét azonban nehéz megbecsülni, a visszatérők számáról és összetételéről nincsenek pontos adatok.

A hazai adminisztratív adatok¹⁸ szerint a Magyarországon született visszatérő magyar állampolgárok száma az ezredforduló utáni tíz évben végig alacsony, az EU-csatlakozás után csupán pár száz fő volt, az elmúlt évtizedben viszont 14-szeresére nőtt. Míg 2010-ben 1 575 magyar állampolgár költözött vissza az országba, addig számuk 2017-ben meghaladta a 20 ezer, 2022-ben pedig 24 ezer főt. 2023-ban 23 866 fő Magyarországon született magyar állampolgár tért vissza az országba (5. ábra). Mintegy 80%-uk a három fő célországba érkezett (közel 50%-uk Ausztriából, 23%-uk Németországból, 9%-uk pedig az Egyesült Királyságból), körükben valamelyest magasabb (58%) a férfiak aránya, és 56%-uk 40 év alatti volt. Fontos azonban megjegyezni, hogy a bevándorlási statisztikában csak a magyarországi egészségbiztosítási jogviszonyukat külföldi egészségbiztosítási jogviszony után újraaktiválók, tehát hivatalosan visszatérők jelennek meg, így a ténylegesen hazatérők száma ennél vélhetően magasabb.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

A tükörstatisztikákban a fogadó országokból „kivándorló” magyar állampolgárok jelennek meg (bár sok esetben a kijelentkezés itt is elmarad), de nem ismert, hogy milyen arányú hazatérésről vagy esetleg harmadik országba való továbbvándorlásról van szó. Továbbá köztük szerepelnek azok a magyar állampolgárok is, akik már az adott célországban születtek, holott az ő esetükben nem beszélhetünk „visszatérésről”. E bizonytalanságok ellenére a főbb célországok adatai is arra utalnak, hogy napjainkban jelentős visszaáramlás zajlik. Az Eurostat, illetve Ausztria és Németország vándorlási statisztikájának adatai¹⁹ azt mutatják, hogy az európai országokból kivándorló magyar állampolgárok száma már 2010-ben is meghaladta a 27 ezret, 2022-ben pedig 37 ezer felett volt.

¹⁸ Az adminisztratív adatokra épülő hazai statisztika 2009-ig a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás, 2010-től az Országos Egészségbiztosítási Pénztár [OEP] (2017-től Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő [NEAK]) tájnyilvántartása adatain alapul.

¹⁹ Fontos megjegyezni, hogy míg az Eurostat adatbázisában a bevándorlók között csak a legalább egy évet a fogadó országban tartózkodók jelennek meg, addig Ausztriában és Németországban a 3 hónapot meghaladó tartózkodás esetén is regisztrálják az országba érkező külföldieket. Ugyanakkor az átmenetileg (egy évnél kevesebb ideig) az országban tartózkodók közül csak azok jelennek meg a bevándorlási statisztikában, akik a lakcímbjelentő formanyomtatványon elsődleges lakóhelyükként az ottani lakcímet jelölik meg (Destatis, 2019; Statistik Austria, 2019).

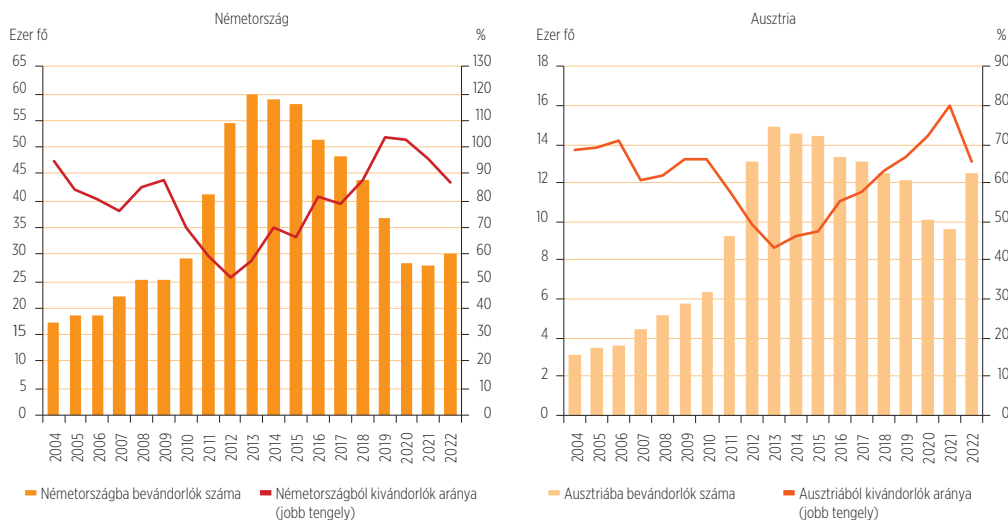
A Németországból kivándorló magyarok száma²⁰ 2011-től kezdett dinamikusan növekedni, az akkori 24 ezerről 2016-ra elérte a 42 ezer főt, majd ezt követően fokozatos csökkenés látszik, de az országból kivándorló magyarok száma 2022-ben még így is mintegy 26 ezer fő volt. A kivándorlóknak az adott évben bevándorlókhöz viszonyított aránya az évtized elején 50–70%-ot tett ki, 2016-ban elérte a 80%-ot, 2019-ben és 2020-ban pedig már 100% felett volt, vagyis ebben a két évben több magyar állampolgárságú személy hagyta el Németországot, mint ahányan oda érkeztek. Ezt követően ez az arány valamelyest csökkent, 2022-ben 87% volt.

Az Ausztriából kivándorló magyarok száma – 2020-at és 2021-et leszámítva – is

folyamatosan emelkedett az elmúlt évtizedben, azonban ez a Németországra jellemzőnél sokkal kisebb létszámot jelent²¹: a 2010-es 4 ezerről 2019-re elérte a 8 ezer főt, majd valamelyest csökkent, de 2022-ben ismét 8 ezer felett volt. A kivándorlók adott évben bevándorlókhöz viszonyított aránya az elmúlt évtizedben 40 és 80% között ingadozott, 2022-ben 65% volt (6. ábra).

A visszatérők számának növekedése az Egyesült Királyságban élő magyarok esetében is látható: a hazai adminisztratív adatok (Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő [NEAK] taj-nyilvántartása) szerint a szigetországból hazatérők száma 2010-től 2016-ig fokozatosan növekedett, 2018-ban – részben a Brexit hatására²² – tetőzött, ebben az évben 5 330 magyar állampolgárságú személy

6. ábra. A Németországba és Ausztriába bevándorló magyarok száma (flow) (bal tengely) és az onnan kivándorlók aránya (jobb tengely)

Forrás: DESTATIS; Statistik Austria; saját számítás.

²⁰ A német statisztikában nemcsak állampolgárság, hanem célterület szerint is szerepelnek a kivándorlók, de a két ismérv (állampolgárság és célterület) alapján differenciált adatok nem állnak rendelkezésünkre. Mivel a bevándorlók származási ország szerinti összetétele nem látható a német statisztikában, illetve a két adatsor (Németországból Magyarországra vándorlók száma, illetve Németországból kivándorló magyar állampolgárok száma) értékei között csupán pár száz fős az eltérés, ezért jelen elemzés során az előbbi (állampolgárság szerinti) bontást vettük alapul.

²¹ Ausztria jelentős számú magyar munkavállalót fogad, többségük időszakosan tartózkodik ott vagy ingázó, így nem jelenik meg a be-, illetve kivándorlási statisztikában. Lásd: 19. lj.

²² Az Egyesült Királyság egykori miniszterelnöke, Theresa May 2017. március 29-én jelentette be az Európai Tanácsnak az ország Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből való kilépési szándékát az Európai Unióról szóló szerződés (Treaty on European Union – TEU) 50. cikke alapján. Lásd: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-20001-2017-INIT/en/pdf>

tért vissza az országba. Ezt követően – noha az Egyesült Királyságban legalább három hónapot tartózkodó magyarok visszavándorlásának egyenlege pozitívba fordult, 2018 és 2021 között minden évben 2–4 ezer fős többletet mutatott (Ligeti, 2023)²³ – számuk évről évre csökkent, 2023-ban már 2 ezer

alatt volt. A COVID-19-járvány – mivel főként a rövid távú, cirkuláris és szezonális mozgásokra hatott, amelyek az Egyesült Királyság esetében kevésbé jellemzőek – csak kisebb mértékben érintette az Egyesült Királyságban élő magyarok visszavándorlási döntéseit (Ligeti, 2023).

MIGRÁCIÓS TAPASZTALATTAL RENDELKEZŐ (VISSZATÉRT) NÉPESSÉG A 2022. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS TÜKRÉBEN

A visszatérő migráció a külföldről hazatérők (illetve a tükörstatisztikákban megjelenő kivándorlók) számbavétele mellett – ami közvetlen mérést jelent – ún. indirekt méréssel is vizsgálható, amikor a hazai népességben a migrációs tapasztalattal rendelkezők – azaz külföldi tartózkodás után hazatért személyek – állományát vesszük figyelembe. Erre alkalmas adatforrás lehet a népszámlálás, illetve a mikrocenzus.

A 2011-es népszámlálás idején a hosszú távú migrációs tapasztalattal rendelkező Magyarországon született magyar állampolgárságú népesség száma 202 ezer, a 2016-os mikrocenzus idején közel 242 ezer fő volt (ami a népesség 2,1, illetve 2,6%-át tette ki). 2022-ben a Magyarországon született honos népesség (az itt élő magyar állampolgárok) 3,5%-a, azaz mintegy 317 ezer fő rendelkezett legalább egyéves migrációs tapasztalattal.²⁴ Jól látható tehát,

hogyan egy évtized leforgása alatt a hosszú távú migrációs tapasztalattal rendelkezők száma és a teljes népességen belüli aránya másfélszeresére nőtt.

A legalább egy évet külföldön élt népesség közel 15%-a 2011 és 2015 között, 50%-uk 2016 után költözött vissza Magyarországra, és jelentős részük (44%-uk) a 2022. évi népszámlálás eszmei időpontjában Budapesten és Pest vármegyében élt. A migráció célországa 83%-uk esetében európai ország volt, 56%-uk EU-tagországból (legnagyobb arányban Németországból), 27%-uk egyéb európai országokból tért haza. Ugyancsak jelentős (9%) az Amerikából visszatérők aránya, más kontinensek migrációban való érintettsége viszont alacsony, 1–4%.

A migrációs tapasztalattal rendelkezők körében a férfiak, a fiatalabb korcsoportok, valamint a felsőfokú végzettségűek aránya nagyobb, mint a teljes népességben: a visszatérők 54%-a volt férfi 2022-ben, majdnem 50%-uk a 30–49 éves korcsoportba tartozott és 40%-uk felsőfokú végzettséggel rendelkezett, szemben a teljes népesség 48, 29 és 18%-ával.

²³ Bár az Egyesült Királyságból történő visszavándorlásokra vonatkozó tüköradatok nem ismertek, mégis jól látható, hogy a magyar állampolgárok számára kiadott társadalombiztosítási számokban (National Insurance Number – NINo) megfigyelhető növekedés az országban tartózkodó magyarok állományi (stock) létszámának növekedésénél sokkal jelentősebb: 2016 és 2022 között közel 60 ezren kaptak társadalombiztosítási számot, az állománylétszám-növekmény viszont lényegesen alacsonyabb, 34 ezer fő volt. Mindez szintén arra utal – még a brit állampolgárságot szerzők számát figyelembe véve is – hogy az utóbbi években viszonylag sokan hazatértek az Egyesült Királyságból.

²⁴ A rövid távú (egy évnél kevesebb ideig tartó) migrációs tapasztalattal rendelkezőkről a népszámlálások során nem gyűjtöttek adatokat. A 2016-os mikrocenzus idején a 2000 utáni rövid távú migrációs tapasztalattal rendelkezők száma 315 974 fő volt.

Menedékesek/menedékkérők és nemzetközi védelemben részesülők

2013-tól Magyarországon – akárcsak az EU egészében – emelkedni kezdett a (zömében illegálisan belépő) menedékkérők száma, jelentős növekedés azonban csak 2014 végétől, majd 2015 közepétől figyelhető meg. 2014-ben közel 43 ezer, 2015-ben pedig már mintegy 177 ezer menedékkérelmet regisztráltak Magyarországon. 2015 után a szerb-magyar, majd a horvát-magyar határszakaszon felépített határzár következtében a regisztrált menedékkérők száma jelentősen visszaesett, 2018 után ezer fő alatt volt, a 2020-as években pedig már az 50 főt sem érte el. Ugyanakkor a vizsgált időszak utóbbi két évében az orosz-ukrán háború elől menekülő, ideiglenes védelmet kérelmezők száma jelentős volt, a hazánkba érkező ukrán állampolgárok 2022-ben 32 773, 2023-ban pedig 7 591 *menedékes*^F státusz iránti kérelmet nyújtottak be.²⁵

A menedékkérők származási ország (állampolgárság) szerinti összetételét vizsgálva elmondható, hogy az elmúlt évtized minden évében legnagyobb arányban az ázsiai országok állampolgárai kérelmeztek menekültként való elismerésüket. A menedékkérők között az Ázsiából érkezők aránya – 2013 és 2014 kivételével, amikor az Európából (elsősorban Koszovóból) érkezők aránya is magas (34, illetve 51%) volt – a 2010 és 2020 közötti időszakban 61–94%-ot tett ki. A 2015-ös menekültválság idején a menedékkérelmek 85%-át szír, afgán, pakisztá-

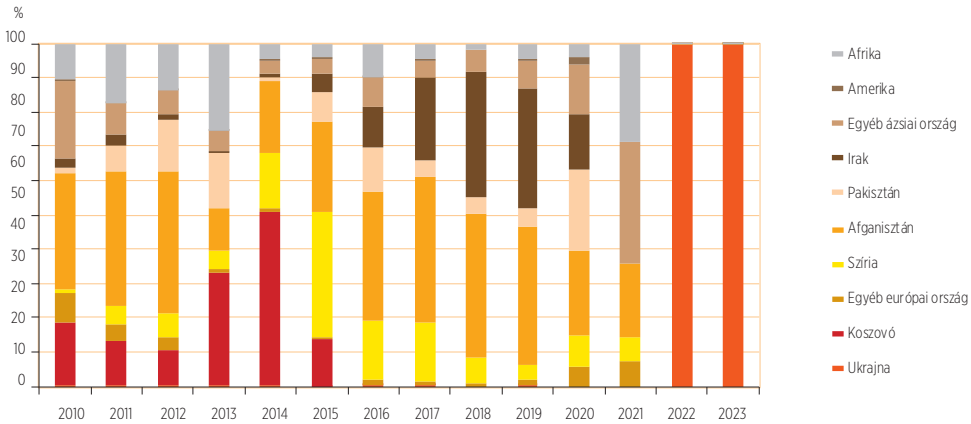
ni és koszovói állampolgárok nyújtották be. Ezt követően – bár a menedékkérelmek száma jelentősen lecsökkent – továbbra is az afgánok nyújtották be a menedékkérelmek 40%-át, ugyanakkor az irakiak, illetve 2020-ban a pakisztániak aránya is kiemelkedő volt. 2022-ben és 2023-ban a menekültügyi eljárások szinte teljes egészét az ukrán állampolgárok menedékes státusz iránti kérelmei képezték (*7. ábra*).

2010 és 2021 között összesen majdnem 280 ezer menedékkérelmet nyújtottak be Magyarországon (96%-át 2013 és 2016 között), védelemben (*menekültként*^F, *oltalmazottként*^F vagy *befogadottként*^F való elismerésben) azonban csupán a kérelmezők töredéke – kevesebb, mint 5 ezer fő – részesült. Míg 2017 előtt a menedékkérelmek magas száma ellenére nemzetközi védelmet (többségében oltalmazott státuszt) mindössze évi négy-ötszáz fő kapott, 2017-ben a kérelmek számának csökkenése ellenére közel 1 300 fő (a kérelmezők 38%-a). Ezt követően a pozitívan elbíralt kérelmek adott évi kérelmek számához viszonyított aránya folyamatosan nőtt, 2021-ben a hazánkba érkező összes (40 fő) menedékkérő nemzetközi védelemben részesült. 2022-ben a menekültként és oltalmazottként elismertek száma 30 fő volt, továbbá ebben az évben menedékes státusz iránti kérelmet benyújtó ukrán állampolgárok 91%-a (29 747 fő) részesült menedékesként való elismerésben. 2023-ban a menedékes státuszt kapott személyek száma 6 778 fő volt, ami a kérelmezők 89%-át jelenti.²⁶

²⁵ Az ENSZ menekültügyi intézménye, az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa (United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR) legfrissebb adatai szerint a háború kitörése óta (2022. február 24-től 2024. április 14-ig) összesen 42 505 menedékes státusz iránti kérelmet nyújtottak be Magyarországon az Ukrajnából érkezők. Természetesen ennél lényegesen többen menekültek hazánkba a háború elől, az UNHCR adatai szerint Ukrajna felől ebben a két évben az ukrán-magyar határszakaszt összesen 4 596 080 fő lépte át (köztük nem jelennek meg a Románián keresztül érkezők), és az Ukrajnából érkező (menekültstátuszt igénylő vagy a tartózkodásra vonatkozó jogszabályt más jogcímen kérelmező) menekültek teljes száma megközelíti a 60 ezer főt. Lásd: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> Köztük ugyanakkor nem szerepelnek azok a magyar vagy kettős (magyar-ukrán) állampolgárok, akik engedélymentesen tartózkodhatnak Magyarországon területén.

²⁶ A 2023-ban menedékesként elismert ukrán állampolgárok 64%-a munkaerőpiaci szempontból aktív korú (18–64 éves) volt, közel harmaduk viszont még nem töltötte be a 18 éves kort. A 2022-ben menedékes státuszt kapott személyek demográfiai összetételéről nem rendelkezünk adatokkal.

7. ábra. A Magyarországra érkező menedékkérők és menedékesek* megoszlása az állampolgárság országa, illetve földrészek szerint

* Menedékes státuszt Magyarország Kormánya 2022 februárjától az orosz-ukrán háború elől menekülő ukrán állampolgároknak adott. Az ábrán a vizsgált időszak további éveire vonatkozó adatok a menedékkérők állampolgárság országa szerinti megoszlását mutatják. Az ábrán az alacsony elemszám miatt nem jelennek meg azok, akik (az ábrán nem szereplő) egyéb vagy ismeretlen országokból érkeztek.
Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

A Magyarországon tartózkodó külföldi és külföldön született népesség

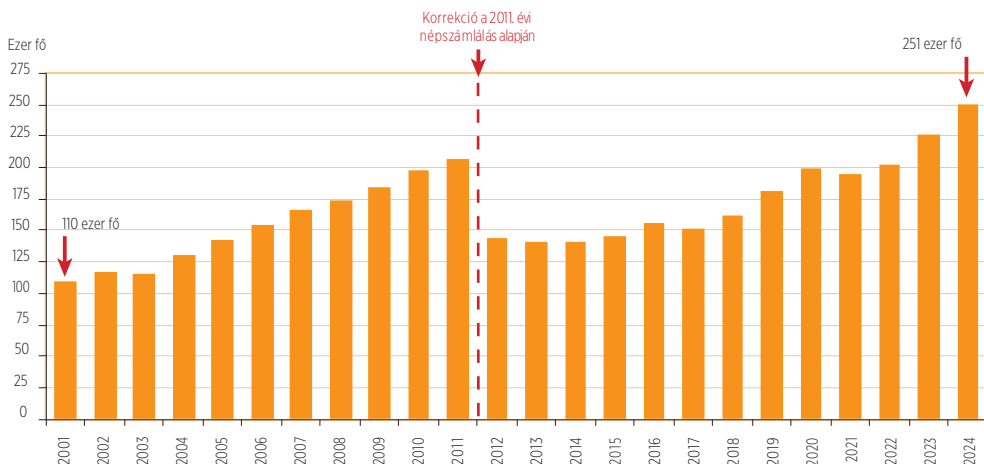
A huzamosan *Magyarországon tartózkodó külföldi* állampolgárok^F száma 2024. január 1-jén 251 ezer fő volt, ami a 2001. évi 110 ezres létszámhoz képest 128%-os (140 ezer fős), a 2012. évi 143 ezres létszámhoz képest 75%-os (107 ezer fős) növekedést jelent. A trend

alakulását nézve látható, hogy az országban tartózkodó külföldiek száma – a 2012-ben megfigyelhető (egyrészt a honosítottak magas számának, másrészt módszertani okoknak tulajdonítható²⁷) jelentős csökkenéstől, és néhány kisebb (pár ezer fős) ingadozástól eltekintve – folyamatosan nőtt. A legjelentősebb, az előző évihez képest mintegy 25 ezer fős növekedés az utóbbi két évben történt²⁸ (8. ábra).

²⁷ Mivel a 2001 és 2011 közötti időszakban a kivándorló külföldi állampolgárok számát alulbecsülte a statisztika (a hazánkban tartózkodó külföldiek továbbvezetett számát mutatta, amelyet elsősorban a be- és kivándorlások, valamint a honosítások száma alakított), ezért a stock 2012. évi adata kiigazításra került a 2011. októberi népszámlálás alapján.

²⁸ Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF) adatai szerint az országban tartózkodó, engedéllyel rendelkező külföldiek száma ennél lényegesen magasabb, 2021 végén megközelítette a 390 ezer főt, 2022 végén pedig 428 520 fő volt. Az eltérés a két állomány között abból adódik, hogy az OIF adatokban valamennyi érvényes engedéllyel/igazolással rendelkező külföldi szerepel, aki 3 hónapot meghaladóan az országban tartózkodik, míg a KSH adatokban csak a ténylegesen, legalább 12 hónapig az országban tartózkodók jelennek meg. A regisztrációs igazolással rendelkező EGT-állampolgárok – akik az OIF-állományi létszám közel felét adják – jelentős része vélhetően már nem tartózkodik az országban, viszont az igazolás „határozatlan ideig” érvényes, ezért – mivel az OIF-adatbázisban a regisztrációs igazolást igénylők kumulált száma szerepel – megjelennek az országban tartózkodó külföldiek között.

8. ábra. A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok (stock) száma, január 1.

Megjegyzés: 2012-től az állomány a menekült és oltalmazott státusszal rendelkezők számát is tartalmazza. A 2012. évi adat a 2011. évi népszámlálás alapján korrigálásra került.

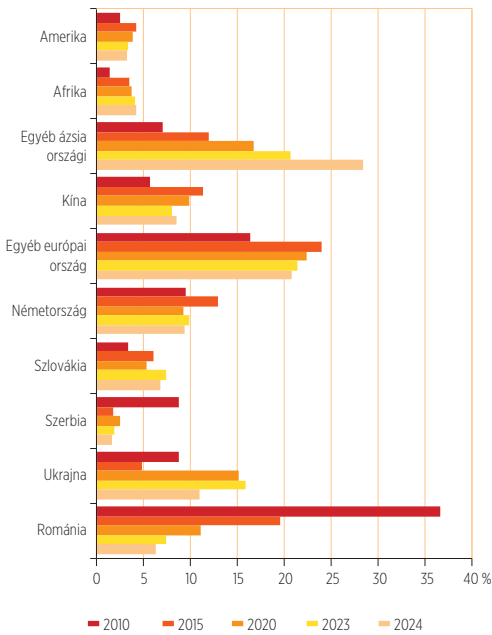
Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

A létszámnövekedés mellett a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárságú népesség származási ország szerinti összetétele is jelentősen megváltozott. A szomszédos országokból származók aránya 2005-től egészen 2017-ig folyamatosan (69%-ról 30%-ra) csökkent (leginkább a román állampolgároké), az utóbbi években viszont enyhe növekedést mutatnak az adatok, amely az országban tartózkodó ukránok számának és arányának jelentős emelkedésével magyarázható. 2018 és 2023 között az országban tartózkodó ukrán állampolgárok aránya közel háromszorosára nőtt, 2023. január 1-jén a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok 16%-a (36 ezer fő) ukrán nemzetiségű volt. A hazánkban tartózkodó egyéb (nem szomszédos) európai népesség (akiknek körülbelül harmadát a német állampolgárok teszik ki) aránya ugyancsak jelentős, 2013 után minden évben 27–35%-ot tett ki. Emellett az elmúlt két évtizedben az itt tartózkodó ázsiai népesség aránya is háromszorosára nőtt, 2016 után minden évben meghaladta a 25%-ot. 2024. január

1-jén arányuk minden eddiginél magasabb, 37% volt, ami mintegy 93 ezer főt jelent. Közülük a kínai állampolgárok teszik ki a legnagyobb csoportot: míg a kétezres évek elején 6–7 ezer kínai állampolgár tartózkodott Magyarországon, addig számuk 2024 elején már bőven 20 ezer felett volt. Az elmúlt évtizedben, de leginkább a vizsgált időszak utolsó két évében az egyéb ázsiai országokból származók állományi létszáma és külföldi állampolgárságú népességen belüli aránya is jelentősen megnőtt: a 2010. évi 7%-ról 2023-ra 21%-ra (14 ezerről 47 ezer főre), 2024-ben pedig már megközelítette a 30%-ot, ami közel 72 ezer főt jelent. Az Amerikából és Afrikából származók aránya azonban meglehetősen alacsony, a vizsgált időszak éveiben együtt is mindössze 3–8%-ot tett ki (9. ábra).

Európai összehasonlításban a külföldi állampolgárok népességen belüli aránya Magyarországon alacsony. Az Eurostat adatai szerint 2023-ban az EU27 országok népességének 9,2%-a volt külföldi állampolgár abban az országban, amelyben élt (6,1%-uk EU-n kívüli ország állampol-

9. ábra. A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok meg-
oszlása származási országok, illetve földrészek szerint, január 1.

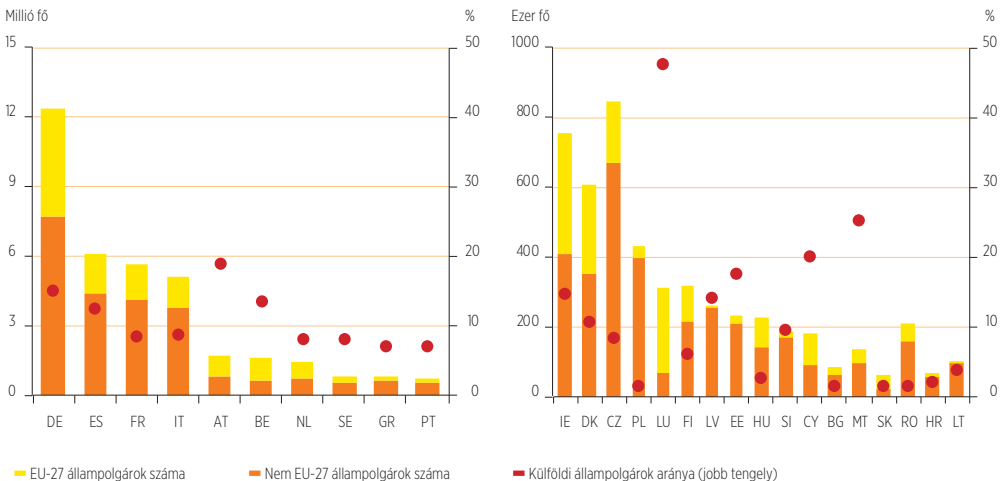

Megjegyzés: Az ábrán az alacsony elemszám miatt nem jelennek meg azok, akiknek a származási országa ismeretlen.
Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

gára, 3,1%-uk pedig egy másik EU-tagorszá-
gáé), Magyarországon ez az arány az
utóbbi 5 évben 1-2% (2023-ban 2,4%) volt.
Míg korábban a Magyarországon tartózkodó
külföldiek csoportján belül – a legtöbb tag-
országgal ellentétben – a nem EU-országok-
ból származók aránya viszonylag alacsony
(2017-ben például 44%) volt, addig az utóbbi
években megfordulni látszik ez a tendencia,
2021-ben, 2022-ben és 2023-ban a külföldi
állampolgárok csoportjának mintegy 60%-át
nem EU-s állampolgárok alkották (10. ábra).

A Magyarországon tartózkodó, külföldön
született népesség aránya szintén jóval az
uniós átlag alatt van: 2023-ban az EU-27
népességének mintegy 13,3%-a volt külföl-
di születésű (9,4%-uk EU-n kívüli, 3,9%-uk
másik EU-tagországban született), míg
Magyarország esetében 6,7% volt ez az
arány, és az utóbbi pár évben is 5 és 6% kö-
zött ingadozott. Míg a legtöbb EU-tagállam-
ban (Luxemburg és Szlovákia kivételével) a
külföldi születésűek többsége (az EU-27
külföldi születésű népességének 70%-a)
EU-n kívüli országban született, addig
Magyarországon – bár arányuk az utóbbi
években nőtt – csak 47%-uk.

10. ábra. A külföldi állampolgárok száma (bal tengely) és teljes népességben belüli aránya (jobb tengely) az EU-27 országokban,
2023. január 1-jén

Forrás: Eurostat adatbázis; saját számítás.

A hazai adminisztratív adatok alapján a 2024. január 1-jén Magyarországon tartózkodó külföldi születésű népesség száma 682 478 fő volt.²⁹

A 2024. január 1-jén Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok közel fele (45%-a) a fővárosban élt, 36%-uk egyéb városban, 18%-uk pedig községben. Budapest mellett kiemelkedő még a Nyugat-dunántúli régióban (13%), főként Győr-Moson-Sopron vármegyében élők aránya, ahol a hazánkban tartózkodó külföldi állampolgárok 7%-a lakott. Magyarország többi régiójában a külföldiek 5–9%-a telepedett le.

A férfiak aránya a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok körében 57%-ot tesz ki, és közel 50%-uk (a férfiak 50, a nők 48%-a) a 20–39 éves korcsoportba tartozik, viszont közel negyedük 50 évesnél idősebb, 13%-uk 60 éves is elmúlt.

A hazánkban élő külföldiek iskolai végzettségéről, foglalkoztatottságáról nincsenek adminisztratív forrásból származó statisztikai adatok. A 2022. évi népszámlálás adatai alapján azonban megállapítható, hogy a hazai népességhez képest magasabb iskolai végzettség és magasabb foglalkoztatási ráta jellemzi mind a külföldi állampolgárságú, mind a külföldi születésű népességet. Ez részben fiatalabb korösszetételükből, részben a bevándorlás szelekciós mechanizmusából adódik. Ugyanakkor a Magyarországon élő bevándorlók társadalmi-demográfiai összetétele származási ország szerint meglehetősen heterogén, és a munkaerőpiaci helyzetükben is jelentős különbségek vannak (Gödri, 2017), így a származási ország szerinti összetételük változása az egyéb integrációs mutatók változását is eredményezheti.

KIVÁNDORLÁS

Az elvándorlás komoly kihívást jelent Magyarország számára, hiszen a külföldön élő magyar állampolgárok száma évről évre nő. Bár az elvándorlás intenzitása az elmúlt évtized második felében csökkent, az utóbbi három év adatai ismét az elvándorlás fokozódását mutatják.

Az elvándorló magyarok mellett az országot elhagyó külföldi állampolgárok száma is jelentős, 2017 után meredeken nőtt, és bár 2022-ben számottevő csökkenés látható, még mindig több tízezres nagyságrendű.

A folyamat mérése – a hosszabb-rövidebb időre külföldre költözők pontos számbavétele – nehézségekbe ütközik, a kibocsátó országok többnyire „alulméri” az elvándorlók számát.³⁰ Ezért a trend alakulásának követéséhez a hazai adminisztratív nyilvántartások és lakossági adatfelvételek mellett érdemes a tükröstatistikák (az Eurostat, valamint a főbb célországok bevándorlási, munkaügyi statisztikái) adatait is figyelembe venni. Noha a tükröstatistikák hitelesebb képet nyújtanak a tényleges kivándorlás méretéről, illetve a külföldön élő és/vagy dolgozó népességről, mint a hazai adatforrások,³¹ az EU-n belül számos olyan mozgásforma is elterjedt, amely a célországok statisztikái számára is „láthatatlan” marad.

Az alábbiakban többféle adatforrás – egyfelől a különböző tükröstatistikák, másfelől a hazai adminisztratív nyilvántartások és lakossági adatfelvételek – alapján bemutatjuk az elvándorlási trend alakulását az ezredforduló óta, valamint a jelenleg külföldön tartózkodó magyar állampolgárságú népesség számát és összetételét.

²⁹ Az Eurostat 2024-re vonatkozó adatai a tanulmány írásakor még nem álltak rendelkezésünkre.

³⁰ A hazai kivándorlási statisztikában csak azok jelennek meg, akik távozásukat bejelentik a hazai hatóságoknak, ezt azonban feltételezhetően a ténylegesen külföldre költözőknek csupán a töredéke teszi meg. A kibocsátó országbeli lakossági adatfelvételek pedig a teljes háztartásokkal külföldre költözött személyeket nem érik el, így ezek révén csak akkor lehetséges a „hiányzó népesség” vizsgálata, ha van itthon maradt családtag.

³¹ Bár adathiány itt is előfordulhat, hiszen a tükröstatistikákban is csak a hivatalosan bejelentkező személyek jelennek meg bevándorlóként. Kétségtelen azonban, hogy a bevándorlók regisztrációja minden országban pontosabb, mint a kivándorlóké, mivel – bár a legtöbb országban kötelező a külföldre költözés bejelentése – nincs olyan ösztönző, ami az országot elhagyókat arra motiválja, hogy távozásukat bejelentsék a hatóságok felé.

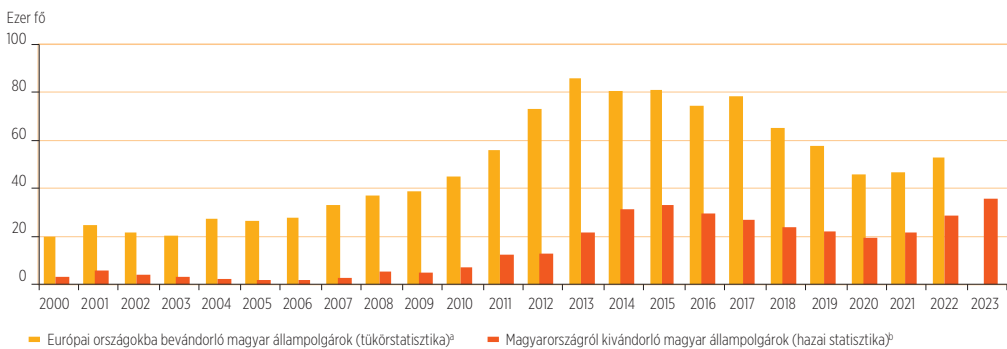
Magyar állampolgárok elvándorlása, külföldi munkavállalása

Mind a tükörstatisztikák, mind a hazai adminisztratív adatok azt mutatják, hogy az elvándorló magyar állampolgárok száma 2010 után (főként az osztrák és német munkaerőpiac 2011-es megnyitását követően) jelentősen megemelkedett. A tükörstatisztikák adatai szerint az Európai országokba bevándorló magyar állampolgárok száma 2013-at követően már évente mintegy 80–85 ezer fő volt, majd 2017 után fokozatosan csökkent, 2019-ben 60 ezer, 2020-ban pedig már bőven 50 ezer alatt volt. A 2019 és 2020 közötti mintegy 12 ezer fős csökkenéshez vélhetően a koronavírus-világjárvány is hozzájárult.

A hivatalos hazai statisztikában megjelenő *kivándorló magyar állampolgárok*^F száma

messze elmarad a tükörstatisztikák adataitól, a 2010-től növekvő elvándorlási trendet azonban a hazai adatok is jól mutatják. Ez alapján a Magyarországról elvándorló magyarok száma 2015-ben volt a legjelentősebb, mintegy 33 ezer fő, majd 2020-ra 20 ezer fő alá csökkent. Ezt követően viszont ismét emelkedni kezdett az országot elhagyók száma, 2020-ról 2021-re enyhe, majd ezután jelentős növekedést mutatnak az adatok: az elvándorlók száma két év leforgása alatt mintegy 14 ezer fővel nőtt, 2022-ben 28 825 fő, 2023-ban 35 736 fő volt.³² Bár az Eurostat 2023-ra vonatkozó (flow) adatai még nem állnak rendelkezésre³³, a 2021–2022-es adatok alapján is növekedés látható. 2022-ben az európai országokba bevándorló magyarok száma 52 719 fő volt (11. ábra).

11. ábra. A Magyarországról kivándorló, illetve a más európai országokba bevándorló magyar állampolgárok száma (flow)

Megjegyzés: Adathiány miatt az Egyesült Királyság 2006-tól, Spanyolország 2008-tól, Írország 2011-től, Franciaország pedig 2000 és 2012 között nem szerepel az összesítésben.

^a Forrás: Eurostat adatbázis, adathiány miatt kiegészítve Németország (DESTATIS), illetve bizonyos évekre vonatkozóan egyéb célországok bevándorlási statisztikájának adataival: Ausztria (2009, 2010): Statistik Austria, Dánia (2022): Statistics Denmark, Liechtenstein (2022): Amt für Statistik, Fürstentum Liechtenstein, Lengyelország (2022): Statistics Poland, Svédország (2021): Statistics Sweden, Svájc (2021, 2022): Schweizerische Eidgenossenschaft; saját számítás.

^b Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

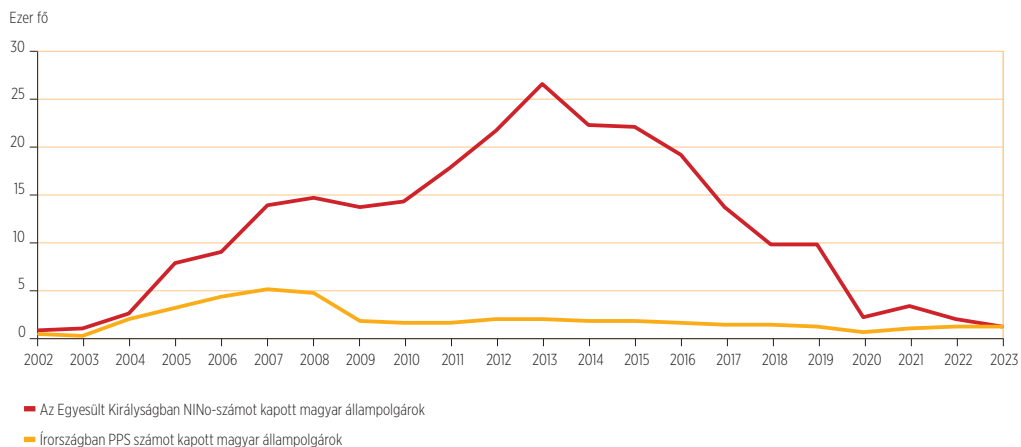
³² Természetesen közöttük megjelennek a szomszédos országokban született, Magyarországra bevándorló, majd hazánkból továbbvándorló (honosított) magyar állampolgárok is.

³³ Az Eurostat adatbázisában adott évben adott országba bevándorlóként azok a személyek jelennek meg, akik adott évben érkeztek és legalább 12 hónapig életvitelszerűen éltek a fogadó országban, vagy a referencia-időpontot (minden év december 31-e) megelőző 12 hónapban azzal a szándékkal érkeztek a fogadó országba, hogy legalább 12 hónapig életvitelszerűen ott fognak tartózkodni. A bevándorlók regisztrációja országonként eltérő, van ahol a szándékolt, másol a tényleges ott tartózkodást veszik alapul az évente bevándorlók számának meghatározásakor (pl. Ausztriában és Németországban a tényleges ott tartózkodást). Emiatt az adatok csak utólagosan állnak rendelkezésre (referenciáév + 1). Tehát ha például adott év novemberében érkezik valaki a fogadó országba, és a következő év novemberéig nem hagyja el az országot, akkor az Eurostat definíciója szerint bevándorlónak tekinthető.

Bár a *11. ábrán* szereplő adatok alapján a Magyarországról évente elvándorló és/ vagy külföldön munkát vállaló magyarok száma jelentősnek mondható, fontos kiemelni, hogy ez az adatsor csak a kivándorlók számának alsó értékeit jeleníti meg. Ebben szerepet játszik az, hogy a fogadó országok bevándorlási statisztikáiban – bár az érkezők regisztrációja pontosabb, mint a származási országokban a távozóké – csak a hivatalosan bejelentkező, a fogadó országban legalább egy évig³⁴ tartózkodó vagy tartózkodni szándékozó személyek jelennek meg bevándorlóként. Emellett az Eurostat adatbázisa az Európán kívüli célországokat³⁵ sem tartalmazza, és néhány ország esetében hiányos. Kiemelt célország-státusza ellenére az Egyesült Királyság bevándorlási (flow) adatai nem

szerepelnek a tükörstatisztikában, noha 2010 és 2023 között közel 186 ezer magyar állampolgár kapott társadalombiztosítási számot (NINo)³⁶: az évtized elején évente 15–26 ezren kérvényezték, majd jelentős csökkenés figyelhető meg, ami az utóbbi években a Brexit hatására tovább fokozódott. 2019 után az igénylők száma csupán évi 1–3 ezer fő volt. Az Eurostat adatbázisban Írországra vonatkozó adatok sem szerepelnek, ugyanakkor az ún. közszolgálati személyi számot (PPS) – amely kiváltása a külföldi munkavállalók számára is kötelező – igénylő magyar állampolgárok adatai alapján látható, hogy 2010 és 2023 között mintegy 19 ezer magyar érkezett a szigetországba: 2010 és 2017 között évi 1–2 ezer fő, ezt követően pedig már csak évi ötszáz-ezer fő (*12. ábra*).

12. ábra. Az Egyesült Királyságba és Írországba áramló magyar munkavállalók száma (flow)

Forrás: Department for Work and Pensions (Egyesült Királyság); Department of Social and Family Affairs (Írország); saját számítás.

³⁴ Mivel adathiány miatt az elemzéshez Németország saját bevándorlási statisztikájának adatait használtuk, ezért a bevándorló magyarok között azok is megjelennek, akik egy évnél kevesebb időre vándoroltak Németországba.

³⁵ Bár ezek „súlya” feltehetően csökkent az EU-n belüli migrációs lehetőségek kiszélesedésével. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) adatai szerint az Európán kívüli OECD-országokba összességében az elmúlt évtizedben évente 2–3 ezer fő vándorolt, többségük (52–73%-uk) az Amerikai Egyesült Államokba és Kanadába.

³⁶ A Az Egyesült Királyságban a kibocsátott társadalombiztosítási számok jelentik a gazdasági célú bevándorlás legjobb mutatóját (Moreh, 2017). Ezt mindenkinek, aki (potenciálisan) munkát szeretne vállalni – akár részmunkaidőben, akár ideiglenesen – kötelező igényelnie (Gódrí, 2018). Ugyanakkor a NINo statisztikákból egyáltalán nem lehet tudni a kint tartózkodás időtartamát, illetve a NINo kérvényezésének ideje sem feltétlenül felel meg a bevándorlás idejének (Ligeti, 2023).

Ausztriára főként a munkavállalási célú ideiglenes migrációs mozgás vagy ingázás a jellemző, a bevándorlás szerényebb méretű, és bár 2014 és 2016 között évente mintegy 10–11 ezer magyar állampolgár vándorolt a szomszédos országba, az utóbbi években számuk évi 7–9 ezer körül volt. Németországban azonban jelentős számú magyar bevándorlót regisztráltak már a 2011-es munkaerőpiaci nyitást megelőzően is. A nyitást követően számuk minden korábbinál nagyobb mértékben növekedett, 2013 és 2015 között megközelítette az évi 60 ezer főt, majd 2016-tól meredek csökkenés figyelhető meg. 2019-ben a Németországba vándorló magyarok száma az évi 40 ezer főt sem érte el, 2021-ben 28 ezer, 2022-ben pedig 30 ezer volt.

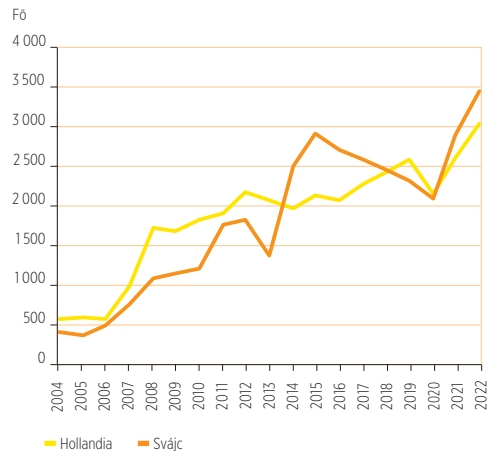
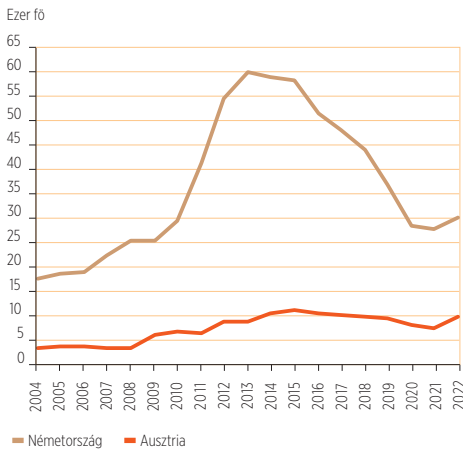
Az EU-csatlakozás után a régi tagországok munkaerőpiacainak fokozatos megnyitása a célországok körének bővülésével is együtt járt: a hagyományos célországok mellett – noha azoktól nagyságrendileg elmaradva – Hollandia és Svájc is nagyobb számban fogadott magyar állampolgárságú bevándorlókat, illetve munkavállalókat. Bár 2010 után e két célországba a magyarok bevándorlásának intenzitása ingado-

zott, az utóbbi években az újonnan érkezők számának meredek emelkedése látható (13. ábra).

Napjaink migrációs mozgásainak jelentős része az EU-n belüli ideiglenes, cirkuláris vagy ingázó – főként munkavállalási célú – mozgásokból áll, ezek a mozgások ugyanakkor a fogadó országok bevándorlási statisztikáiban nem jelennek meg, csak – legális munkavállalás esetén – a munkaügyi statisztikákban.

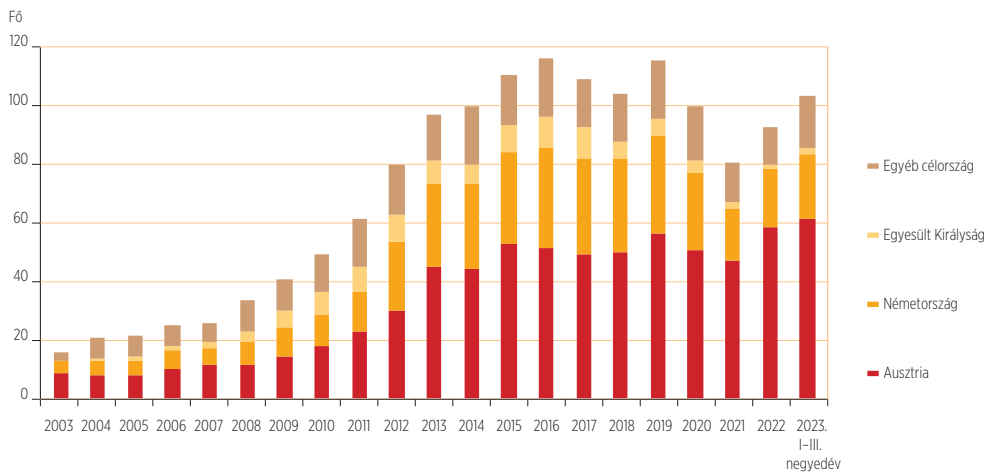
A hazai Munkaerő-felmérés (MEF) – amely a külföldön munkát vállalók egy sajátos csoportját, az itthoni háztartáshoz tartozó, ám külföldön dolgozó személyeket veszi számba – adatai azt mutatják, hogy míg 2003-ban a külföldi telephelyen dolgozó magyarok száma 20 ezer fő volt, addig 2010-ben elérte az 50 ezret, 2016-ban pedig a 116 ezret is meghaladta. Ezt követően csökkenés látszik: 2016-ról 2018-ra (véltetően az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépési szándékának bejelentése miatt) mintegy 12 ezer fős, majd átmeneti növekedés után 2019-ről 2021-re újabb közel 36 ezer fős, amelyben a COVID-19-járvány minden bizonnyal szerepet játszott. Ezt követően a külföldi telephelyen dolgozók száma ismét jelentősen

13. ábra. A főbb európai célországokba bevándorló magyar állampolgárok száma (flow)

Forrás: Eurostat adatbázis (adathiány miatt 2021 és 2022 évekre kiegészítve Svájc [Schweizerische Eidgenossenschaft] bevándorlási statisztikájának adataival), DESTATIS; saját számítás.

14. ábra. A külföldi telephelyen dolgozó (ideiglenesen külföldön tartózkodó vagy ingázó) magyarok száma

Forrás: KSH, Munkaerő-felmérés (MEF) adatai; saját számítás.

(mintegy 23 ezer fővel) megugrott, amely növekedés elsősorban az Ausztriában munkát vállalók számának növekedéséből adódott. A MEF adatok szerint az osztrák telephelyen dolgozók száma 2015 után minden évben 50 ezer körül volt, 2021-ben csupán néhány ezer fővel csökkent, 2023 I-III. negyedévében pedig már megközelítette a 62 ezret is. Ebben az évben Németországban 22 ezer, egyéb országokban mintegy 20 ezer magyar dolgozott (14. ábra).

A haza statisztikák és tükörstatisztikák adatai tehát jól mutatják, hogy az elvándorlás intenzitásának 2016 óta megfigyelhető csökkenése után a magyar állampolgárok elvándorlása és/vagy külföldi munkavállalása 2021 óta újból növekszik. A leglátványosabb növekedés a szomszédos Ausztriába irányuló, ideiglenes vagy ingázó jellegű munkavállalásra vonatkozó adatok alapján figyelhető meg. Ezt a MEF adatok mellett jól mutatják az osztrák társadalombiztosítási szervezet

(Dachverband der Sozialversicherungsträger – DVSZ) adatai is: míg 2010-ben 30 ezer magyar végzett valamilyen keresőtevékenységet Ausztriában, addig számuk 2017-ben elérte a 100 ezer, 2023-ban pedig a 138 ezer főt.³⁷ A DVSZ legfrissebb adatai szerint 2024 júniusában 145 173 fő magyar állampolgár dolgozott az osztrák munkaerőpiacon, 88%-uk (mintegy 128 ezer fő) alkalmazottként.

A külföldön élő magyar állampolgárok

A tükörstatisztikák alapján 2023 elején az EGT-országokban és az Egyesült Királyságban élő magyar állampolgárok száma megközelítette az 546 ezer főt, ami 2010 óta mintegy 375 ezer fős növekedést jelent. 2023-ban e népesség háromnegyede a három fő célsországban – Németországban (35%), az Egyesült Királyságban (22%) és Ausztriában (18%) – élt (1. táblázat).

³⁷ Természetesen köztük az életvitelszerűen Ausztriában tartózkodók is megjelennek.

A visszavándorlások következtében azonban a főbb európai célországokban tartózkodó magyar állampolgárok számának növekedése az utóbbi években megtorpant. Németország esetében a létszámnövekmény 2013 és 2016 között évente 18–26 ezer fő volt, majd 2019-ben a 6 ezer főt sem érte el, az ezt követő időszakban pedig a Németországban élő magyarok állományi létszáma évről évre csökkent. Ez a létszámcsökkenés azonban az évek során mérséklődött (míg 2020-ban az előző évi értékhez képest 2 600 fő volt, addig 2021-ben 1 600 fő, 2022-ben pedig már csak 500 fő), 2023-ban pedig ismét 2 ezer fős létszámnövekmény mutatkozott.

Az Egyesült Királyságban 2010-ben mintegy 26 ezer magyar állampolgár élt, majd 2018-ra számuk megközelítette a 100 ezer főt, ami 2019-ben – vélhetően a Brexit következtében – 78 ezerre esett vissza. 2020-ban viszont újabb jelentős (az előző évihez képest mintegy 31 ezer fős) növekedést mutatnak az adatok, ami minden bizonnyal azzal magyarázható, hogy 2018. augusztus 28-a és 2021. június 31-e között (kivételes esetekben ezt követően is) az országban tartózkodó EGT-állampolgárok és családtagjaik számára lehetővé vált letelepedési státuszt igényelni³⁸, és a kilépést követően sokan éltek is ezzel a legális tartózkodást biztosító lehetőséggel. Ezt követően a szigetországban tartózkodó magyarok száma tovább nőtt, de az évi létszámnövekmény már nem volt túlságosan jelentős: 2021-ben 6 ezer, 2022-ben pedig már csak 3 ezer fő.

Ausztriában az elmúlt években emelkedett ugyan a magyar állampolgárok száma, de lassult a növekedés üteme: míg 2013–2018-ig évi 7–9 ezer fő volt a létszámnövekmény,

1. táblázat. Az EGT-országokban és az Egyesült Királyságban élő magyar állampolgárok száma (stock) és megoszlása, 2023. január 1.

Célország	2023. január 1.	
	fő	%
Belgium	7 071	1,3
Bulgária	267	0,0
Csehország	8 153	1,5
Dánia	6 199	1,1
Németország	193 660	35,5
Észtország	307	0,1
Írország	9 061	1,7
Spanyolország	10 610	1,9
Franciaország	6 541	1,2
Olaszország	7 776	1,4
Lettország	42	0,0
Litvánia	22	0,0
Luxemburg	1 842	0,3
Hollandia	20 606	3,8
Ausztria	99 679	18,3
Lengyelország	2 112	0,4
Portugália	1 203	0,2
Románia	2 865	0,5
Szlovénia	656	0,1
Szlovákia	7 057	1,3
Finnország	2 114	0,4
Svédország	7 287	1,3
Izland	789	0,1
Liechtenstein	71	0,0
Norvégia	3 857	0,7
Svájc	27 851	5,1
Egyesült Királyság	118 000	21,6
<i>Együtt</i>	545 698	100,0

Megjegyzés: Adathiány miatt Görögország, Horvátország, Ciprus és Málta nem szerepel a táblázatban (ebben a négy országban a legutóbbi elérhető adatok szerint a bevándorlók száma: Görögország (2021) – 685, Horvátország (2022) – 430, Ciprus (2011) – 513, Málta (2011) – 133 fő), az Egyesült Királyság esetében pedig a 2023-as helyett a 2022-es adatot tüntettük fel.

Forrás: Eurostat adatbázis, adathiány miatt kiegészítve Dánia (Statistics Denmark) és Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística – INE) bevándorlási statisztikájának adataival, illetve az Egyesült Királyság esetében az Annual Population Survey (APS) adataival; saját számítás.

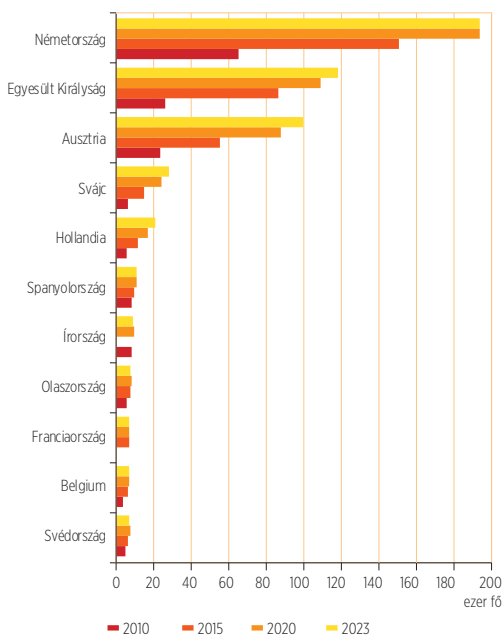
³⁸ Letelepedett (settled) státuszra azok jogosultak, akik 2020. december 31-ig hosszabb (egy éven belül hat hónapot meghaladó) megszakítások nélkül legalább 5 egymást követő évig az Egyesült Királyságban éltek, előzetesen letelepedett (pre-settled) státuszra pedig azok, akik 2020 végéig legalább fél évet az országban éltek. Lásd: <https://www.gov.uk/settled-status-eu-citizens-families> és <https://www.gov.uk/settled-status-eu-citizens-families/switch-from-presettled-status-to-settled-status>

2023 végéig a magyar állampolgárok által benyújtott letelepedési státusz iránti kérelmek száma 212 595 volt, amelyből 166 300 kérelem kapott pozitív elbírálást: 108 010 fő magyar állampolgár settled, 58 290 fő pedig pre-settled letelepedési státuszt. Köztük viszont azok a magyarok is megjelennek, akik már korábban elhagyták az Egyesült Királyságot. Forrás: EU Settlement Scheme (EUSS) adatok.

2021-2023-ban ez majdnem felére, 3-5 ezerre csökkent. A három fő célszágtól elmaradva, de gyarapodott a magyarok száma Hollandiában, Svájcban, valamint kisebb mértékben Csehországban, de stagnált a többi országban (15. ábra).

Az Európán kívüli területeket is figyelembe véve (amelyek az Eurostat-adatbázisban

15. ábra. A főbb európai célszágokban élő magyar állampolgárok száma (stock)

Megjegyzés: Adathiány miatt a 2010-ben Franciaországban élő magyar állampolgárok nem szerepelnek az ábrán. Írország esetében 2015-ös helyett 2017-es, az Egyesült Királyság esetében 2023-as helyett 2022-es adat.

Forrás: Eurostat adatbázis, adathiány miatt kiegészítve Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística – INE), illetve bizonyos évekre vonatkozóan egyéb célszágok bevándorlási statisztikájának adataival: Németország (2023): DESTATIS, Egyesült Királyság (2010, 2020, 2023): Annual Population Survey (APS), Ausztria (2010): Statistik Austria, Svájc (2023): Schweizerische Eidgenossenschaft.

nem szerepelnek) – és feltételezve, hogy napjainkban a magyarok mintegy 15-20%-a vándorol Európán kívüli területekre (Gödri, 2018) – 2023. január 1-jén a legalább egy éve külföldön tartózkodó magyar állampolgárok száma szerte a világban összességében 627 és 655 ezer fő közöttire becsülhető.

Ennél nyilvánvalóan nagyobb a külföldön élő magyarországi születésű népesség létszáma, hiszen a véglegesen külföldre költözők bizonyos idő után megszerzik a befogadó ország állampolgárságát. Az ENSZ legfrissebb elérhető adatai szerint a Magyarországon született és külföldön élő személyek száma – függetlenül attól, hogy mikor hagyták el az országot – 2010-ben 528 ezer fő, 2020-ban pedig már 714 ezer fő volt (United Nations [UN], 2010, 2020)³⁹, ami az adott év teljes magyarországi születésű népességének 5,3%-a, illetve 7,3%-a. A növekedés ellenére ez az arány még mindig jóval elmarad a jelentősebb kivándorlási országok arányaihoz képest: Litvániában, Lettországbn, Romániában és Bulgáriában ez az arány 18-24% volt 2020-ban.

VÁNDORLÁSI EGYENLEG

A hazai adminisztratív adatok alapján az elmúlt húsz évben összességében – a magyar és külföldi állampolgárokat is figyelembe véve – a Magyarországra bevándorlók száma minden évben meghaladta az országból távozókéét. A legjelentősebb különbség 2019-ben mutatkozott, amikor a bevándorlók száma majdnem 40 ezer fővel volt több, mint a kivándorlóké. A tükörstatisztikák adatait elemezve ugyanakkor elmondható, hogy noha az utóbbi hat évben – a 2020-as évet leszámítva – a nettó migrációs arány

³⁹ Ezek a számok nem tartalmazzák azokat, akik az adott befogadó országban születtek magyar állampolgárként, azaz magyar szülő(k) gyermekeként.

szám pozitív értékű (0,3–2,3 ezrelék) volt, a kétezres évek második felétől egészen 2016-ig –0,7 és –4,9 ezrelék között ingadozott.

A Magyarországra bevándorló magyar állampolgárok (visszatérő és külföldön született bevándorló magyar állampolgárok⁴⁰⁾ száma a hazai adminisztratív adatok alapján az elmúlt két évtizedben – a kétezres évek második felében megfigyelhető kisebb ingadozásoktól eltekintve – folyamatosan nőtt: míg a kétezres években 1500–3000 fő volt, addig 2016 után a 20 ezer főt is meghaladta, 2022-ben és 2023-ban pedig mintegy 25 ezer fő volt (16. ábra). A kivándorlók esetében számottevő növekedés az osztrák és német munkaerőpiac megnyitását (2011. május 1.) követően figyelhető meg, 2013 és 2016 között évente 22–33 ezer magyar állampolgár hagyta el az országot. A *vándorlási egyenleg*^F a vizsgált időszakban – EU-csatlakozás utáni két évet leszámítva – egészen 2017-ig negatív volt. A vándorlási veszteség 2010 és 2016 között volt a legjelentősebb, ekkor a Magyarországról elvándorló magyarok száma 9–20 ezer fővel haladta meg az országba érkezőkét. 2018 után viszont a trend megfordult, a hazai adatok alapján évről évre növekvő (bár csupán pár ezer fős) vándorlási nyereség mutatkozott. Ez az átmeneti időszak 2022-ben ért véget, amikor ugyanis az elvándorló magyarok száma közel 4 ezerrel ismét meghaladta a bevándorlókét, 2023-ban pedig már jelentős, 11 ezer fős vándorlási veszteség mutatkozott.

A tükörstatisztikák 2010-es évekre vonatkozó adataiból⁴¹ szintén a bevándorló magyar állampolgárok számának növekedésére, illetve a kivándorlók számának csökkenésére lehet következtetni, noha a vándorlási különbözet lényegesen nagyobb, mint azt a hazai adatok mutatják (16. ábra). Ezen adatok alapján az európai országokból kivándorló magyarok – akik között a más országokba továbbvándorló magyarok is megjelennek – száma 2010-et követően meredeken nőtt, a 2014 utáni években 50–55 ezer fő körüli volt. Ugyanakkor az európai országokba bevándorló magyar állampolgárok száma – akik között szintén megjelenhetnek olyan személyek is, akik az adott évben nem Magyarországról vándoroltak az adott célországba – 2013 és 2015 között a 100 ezret is meghaladta, és a következő néhány évben is 70–93 ezer fő volt.⁴² Az EU-csatlakozás után az országot elhagyó magyar állampolgárok száma évi 17–27 ezerrel haladta meg az országba érkezőkét, 2012 és 2015 között a vándorlási veszteség 52–65 ezer fő, a *nettó migrációs arányszám*^F –5–6 ezrelék volt. Ezt követően a Magyarországra érkező és az országot elhagyó magyarok a létszámukat tekintve egyre inkább közelítettek egymáshoz egészen 2020-ig, majd a vándorlási veszteség ismét jelentős, 2021-ben 10 ezer, 2022-ben pedig már 17 ezer fő volt.

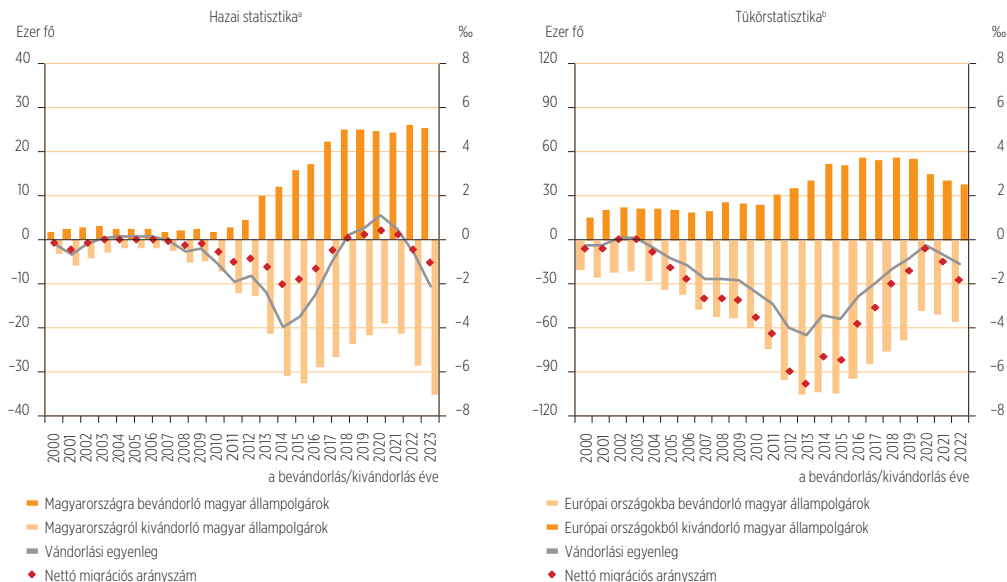
A Magyarországra bevándorló magyar állampolgárok mellett a hazánkba érkező külföldi állampolgárok száma is jelentős (erről a *Bevándorló külföldi és külföldön született magyar állampolgárok* című rész-

⁴⁰ A külföldön született bevándorló magyar állampolgárok csoportja nem tartalmazza a szomszédos országokból, az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkezett magyar állampolgárokat.

⁴¹ A tükörstatisztikák az Eurostat és a DESTATIS bevándorlási adatait fedik le, kiegészítve az Egyesült Királyságban társadalombiztosítási számot (NINo) kapott magyarok adataival, illetve bizonyos évekre vonatkozóan egyéb célországok bevándorlási statisztikájának adataival (az adatok pontos forrásait az ábrák alatt feltüntettük), de az Európán kívüli országok adatait nem tartalmazzák.

⁴² Ez a szám még ennél is jelentősebb lenne, ha figyelembe vennénk azokat a külföldi telephelyen dolgozókat, akik átmenetileg tartózkodnak külföldön, vagy ingáznak a magyarországi lakóhely és a külföldi munkahely között (lásd bővebben a tanulmány *Az elvándorlási trend alakulása* című részét).

16. ábra. A Magyarországra bevándorló és az országból kivándorló magyar állampolgárok száma és vándorlási egyenlege (bal tengely), valamint a nettó migrációs arányszám (jobb tengely) a magyar állampolgárokra vonatkozóan

Megjegyzések: Adathiány miatt Spanyolország 2008-tól, Írország 2011-től, Franciaország pedig 2000 és 2012 között nem szerepel az összesítésben. Mivel az Egyesült Királyságból kivándorló magyar állampolgárokról az Eurostat adatbázisában a 2006 utáni évekre vonatkozóan nincsenek adatok, ezért a hazai adminisztratív adatokat (a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő [NEAK] TAJ nyilvántartását) vettük figyelembe az elemzés során. A Magyarországra bevándorló magyar állampolgárok csoportja nem tartalmazza az egyszerűsített honosítás bevezetését követően a szomszédos országokból hazánkba érkező magyar állampolgárokat. A Magyarországról kivándorló magyar állampolgárok között szerepelnek azok is, akik az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkeztek Magyarországra, majd az állampolgárság megszerzését követően elhagyták az országot.⁴³

^a Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

^b Forrás: Eurostat adatbázis, kiegészítve Németország (DESTATIS), az Egyesült Királyság (Department for Work and Pensions), illetve bizonyos évekre vonatkozóan egyéb célországok bevándorlási statisztikájának adataival: Ausztria (2009, 2010): Statistik Austria, Dánia (2022): Statistics Denmark, Liechtenstein (2022): Amt für Statistik, Fürstentum Liechtenstein, Lengyelország (2022): Statistics Poland, Svédország (2021): Statistics Sweden, Svájc (2021, 2022): Schweizerische Eidgenossenschaft; saját számítás.

ben írtunk bővebben). A hivatalos hazai statisztikában megjelenő adatok azt mutatják, hogy az országba érkező külföldiek száma egészen 2019-ig meghaladta a *kivándorló külföldi* állampolgárokét^f, a nettó migrációs arányszám 0,8–3,1 ezrelék, a bevándorló külföldi állampolgárok „korrigált” számát figyelembe véve 0,3–3,7 ezrelék volt.

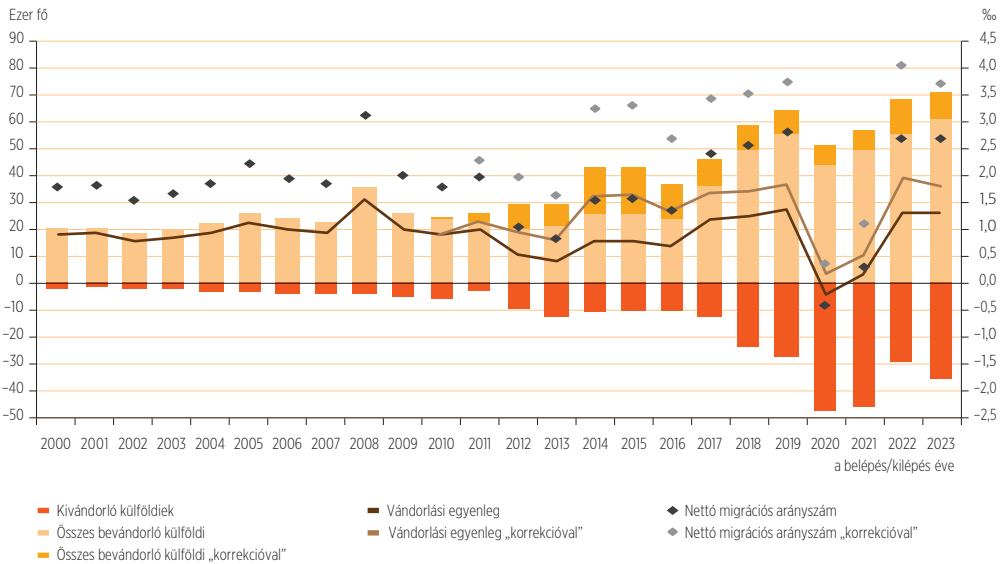
A legjelentősebb vándorlási nyereség az új idegenrendészeti törvény bevezetését, majd a Magyarországgal szomszédos harmadik országbeli állampolgárok (bizonyos hiányszakmákban történő) könnyített munkavállalásának bevezetését követő években mutatkozott, ekkor 23–36 ezerrel több külföldi érkezett az országba, mint ahányan elhagy-

⁴³ Számuk vélhetően alacsony, amit az is alátámaszt, hogy a Magyarországon tartózkodó, szomszédos országokban született magyar állampolgárok állományi létszáma 2010 és 2024 között több mint duplájára nőtt, 2024. január 1-jén meghaladta a 326 ezer főt. Továbbá ebben az időszakban a kivándorló magyar állampolgárok 73–81%-a a három fő célországba (Ausztria, Németország, Egyesült Királyság) vándorolt.

ták Magyarországot. 2020-ban – vélhetően a koronavírus okozta világjárvány hatására – a bevándorló külföldiek „korrigált” számát figyelembe véve a vándorlási nyereség alig haladta meg a 3 ezer főt, „korrekció” nélkül pedig csekély vándorlási veszteség mutatkozott. Az utóbbi két évben az orosz-ukrán

háború, valamint a harmadik országbeli állampolgárok magyarországi munkavállalásának újbóli könnyítése hatására a bevándorlók száma ismét megemelkedett, a vándorlási nyereség „korrekció” nélkül 26 ezer, „korrekcióval” minden eddiginél magasabb, 36–39 ezer volt (17. ábra).

17. ábra. A Magyarországra bevándorló és hazánkból kivándorló külföldi állampolgárok száma és vándorlási egyenlege (bal tengely), valamint a nettó migrációs arányszám (jobb tengely) a külföldi állampolgárokra vonatkozóan, 2000–2023

Megjegyzés: A „korrekció” a szomszédos országból, az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkezett magyar állampolgárok számát veszi figyelembe. Adathiány miatt a kivándorló külföldi állampolgárok csoportját nem korrigáltuk azokkal a kivándorló magyar állampolgárokkal, akik az egyszerűsített honosítás bevezetését követően a szomszédos országokból érkeztek Magyarországra, majd az állampolgárság megszerzését követően elhagyták hazánkat.

Forrás: KSH, Demográfiai évkönyvek; saját számítás.

FOGALMAK

Bevándorló külföldi állampolgár: az adott évben Magyarországra belépő, és a hatályos jogszabályoknak megfelelő tartózkodásra jogosító engedélyt kapott külföldi állampolgár.

Bevándorló magyar állampolgár: az a magyar állampolgár, aki eddig külföldön élt vagy született, és letelepedési szándékkal jött Magyarországra, vagy ideiglenes külföldi tartózkodásból tért vissza.

EGT-állampolgárok: az EGT országainak ide tartoznak az EU-tagállamok, Izland, Liechtenstein és Norvégia – állampolgárai. Svájc nem tagja az EGT-nek, azonban a személyek szabad mozgását illetően azonos jogállású.

Harmadik országbeli állampolgárok: harmadik országbelinek számítanak mindazok a nem magyar állampolgárok, akik nem tartoznak a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek közé, tehát nem egy másik EU-tagország, Svájc, Liechtenstein, Norvégia, Izland állampolgárai vagy azok családtagjai.

Kivándorló külföldi állampolgár: az a tartózkodásra vagy letelepedésre jogosító engedéllyel rendelkező külföldi állampolgár, aki az adott évben Magyarországot a visszatérés szándéka nélkül elhagyta, vagy aki lejárt érvényességű engedélyét nem hosszabbította meg, vagy akinek az engedélyét visszavonták.

Kivándorló magyar állampolgár: az a magyar állampolgár, aki végleges külföldi letelepedés szándékával, vagy ideiglenes külföldi tartózkodás céljából hagyja el Magyarországot.

Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgár: az a tartózkodásra vagy letelepedésre jogosító engedéllyel rendelkező külföldi állampolgár, aki az adott év január 1-jén életvitelszerűen Magyarországon tartózkodott.

Menedékkérő: az a külföldi állampolgár vagy hontalan személy, aki kérelmezte a nemzetközi védelmet, de még nem rendelkezik semmilyen nemzetközi védelmi – azaz menekült, oltalmazott vagy befogadott – státusszal.

Menekült: az a külföldi állampolgár vagy hontalan személy, aki menekültstátuszt kapott (amit akkor kaphat a kérelmező, ha igazolható, hogy – a genfi egyezménynek megfelelően – faji, illetve vallási okok, nemzeti hovatartozás, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás, esetleg politikai meggyőződése miatt származási országában az üldözéstől való félelme megalapozott).

Menedékes: az a külföldi állampolgár, aki hazájából fegyveres konfliktus, polgárháború, etnikai összecsapás, illetve az emberi jogok általános, módszeres, durva megsértése miatt kényszerült elmene-külni. Míg a menekültstátusz a magyar állampolgárság megszerzésével vagy a menekültstátusz visszavonásával szűnik meg, addig a menedékes státusz az országgyűlés által megjelölt időpontig adható.

Oltalmazott: az a külföldi állampolgár vagy hontalan személy, akit származási országában nem fenyeget személyes üldözés, de fennáll a veszélye, hogy visszatérése esetén súlyos sérelem érné.

Befogadott: az a külföldi állampolgár vagy hontalan személy, aki nem jogosult menekült vagy oltalmazott státuszra, de származási országába átmenetileg nem küldhető vissza, mert ott halálbüntetésnek, kegyetlen vagy megalázó bánásmódnak/büntetésnek lenne kitéve.

Nettó migrációs arányszám: a vándorlási egyenleg értékének a népesség évközepi számához viszonyított aránya ezer lakosra vetítve.

Nyers bevándorlási ráta: az adott évben bevándorlók száma a fogadó ország évközepi népességszámára vetítve (ezer lakosra számított arány).

Vándorlási egyenleg: az adott évben egy adott országba be- és kivándorlók számának a különbsége.

Visszatérő migráns: az a személy, aki egy másik országban hosszú vagy rövid távú bevándorlóként tartózkodott, majd visszatér az állampolgársága szerinti országba legalább egyéves tartózkodás szándékával.

HIVATKOZOTT IRODALOM

DESTATIS (2019) Ausländische Bevölkerung nach dem Ausländerzentral-register. Elérhető: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Methoden/Erlauterungen/auslaendische-bevoelkerung.html?nn=208952>

Gödri I. (2017). Az integráció mutatói és esélykülönbségei Magyarországon élő bevándorlók körében. *Demográfia*, 60(1), 5–55.

Gödri I. (2018). Nemzetközi vándorlás. In Monostori J., Óri P. és Spéder Zs. (szerk.), *Demográfiai portré 2018. Jelentés a magyar népesség helyzetéről*, Budapest: Népeség-tudományi Kutatóintézet, 237–270.

Ligeti A. S. (2023). Magyarok az Egyesült Királyságban: Egy korszak vége?. *Tér és Társadalom*, 37(1), 132–156.

Moreh, Ch. (2017). Az Egyesült Királyságba irányuló magyarországi elvándorlás a magyar és a brit migrációs rendszerek átalakulásának tükrében. *Ügyészségi Szemle*, 2(3), 86–101.

Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat [NFSZ] (2016/2017/2018/2019/2020/2021/2022/2023). *A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai 2016./2017./2018./2019./2020. évben*. Budapest: Nemzetgazdasági Minisztérium Elemzési és Bérpolitikai Osztály.

Statistik Austria (2019). Standard-Dokumentation Metainformationen (Definitionen, Erläuterungen, Methoden, Qualität) zur Wanderungsstatistik. Wien: Bundesanstalt Statistik Österreich.

United Nations (2010/2020). Trends in International Migrant Stock 2010/2020. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.

